Αριθ. εισ. 152723
150

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΛΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΤΟΜΟΣ Α'.

1841–1842.

Πολλοὶ διεσχοινισθήσονται καὶ πληθυνθήσεται ἡ γνῶσις.—Δανιὴλ ιβ'. 4.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Γ. ΓΡΙΦΦΙΤΤΟΥ.
1842.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μηροσιάλη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ, 1841.] [ΑΡΙΘ. 52.

Η ΦΩΚΗ

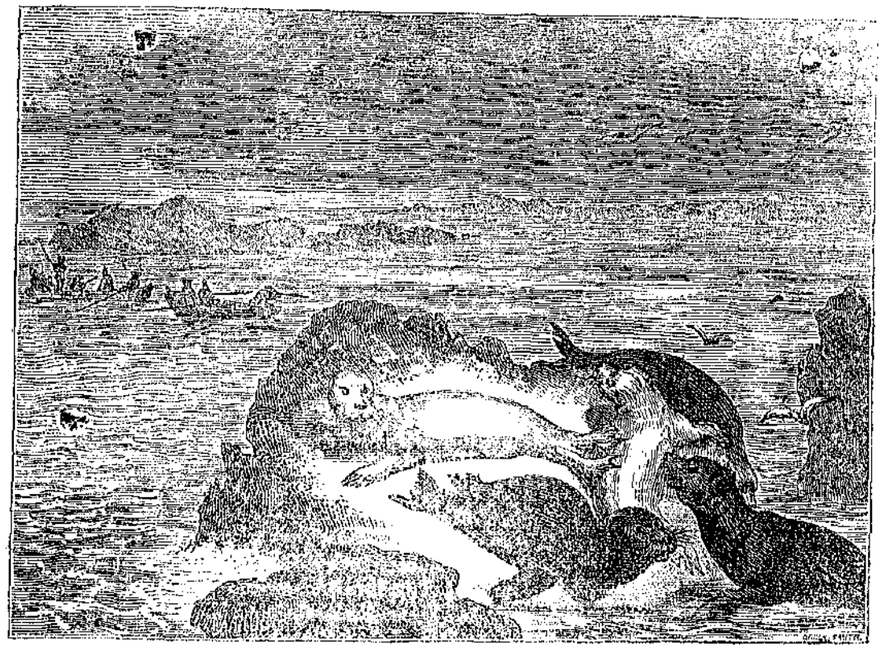

Ἄγρα τῶν Φωκῶν εἰς τὴν Σκωτίαν.

ΤΗΣ Φώκης ὑπάρχουσι διάφορα εἴδη, γενικὰ τῶν ὁποίων χαρακτηριστικὰ εἶναι τὰ ἑπόμενα. Οἱ ὀπίσθιοι πόδες εἶναι τεθειμένοι εἰς τὸ ἄκρον τοῦ σώματος, καὶ χρησιμεύουν, ὡς καὶ οἱ ἐμπρόσθιοι, εἰς τὸ κολυμβᾷν· οἱ δὲ δάκτυλοι ἅπαντες ἔχουν ὄνυχας, καὶ συνενοῦνται διὰ μεμβράνης. Μηροὶ ἢ κνῆμαι οὐδόλως φαίνονται· ὅθεν ἀδεξίως καὶ μετὰ κόπου ἕρπουσιν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς τὰ ζῶα ταῦτα· ἀλλ' εἰς τὸ ὕδωρ κινοῦνται μετ' εὐκολίας καὶ χάριτος. Ἡ οὐρὰ εἶναι μικροτάτη, βαλμένη δὲ μεταξὺ τῶν ὀπισθίων ποδῶν. Εἴδη τινὰ ἔχουν ἐξωτερικὰ ὦτα, ἄλλα δὲ μόνον ἀκουστικὰς ὀπάς. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι μεγάλοι καὶ ἐξέχοντες· οἱ δὲ μυκτῆρες ἀνοίγουν ἢ κλείουν κατ' ἀρέσκειαν τοῦ ζώου. Τὸ ἄνω χεῖλος εἶναι μὲ δυνατοὺς μύστακας κεκοσμημένον, καὶ τρίχες συνήθως καλύπτουσι τὸ σῶμα. Ὡς πρὸς τὴν ἐσωτέραν κατασκευὴν αἱ φῶκαι ὁμοιάζουν μὲ χερσαῖα τετράποδα, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀπαιτεῖται πρὸς ὕπαρξιν αὐτῶν ἡ ἀτμοσφαιρικὴ ἀναπνοή. Εἰς τὰ βορεινὰ πελάγη, ἀνοίγουσι κυκλοειδεῖς τρύπας εἰς τὸν πάγον ὑφ' ὃν εὑρίσκονται, ὥστε νὰ εἰσέρχεται δι' αὐτῶν ὁ ἀήρ. Ὁ Κουβιὲρ παρατηρεῖ ὅτι σπανίως ἀνοίγει τοὺς μυκτῆρας αὐτῆς ἡ φώκη, ἐκτὸς ὅταν ἐπιθυμῇ νὰ ἐκβάλῃ ἀπὸ τοὺς πνεύμονάς της τὸν ἀέρα ἢ νὰ εἰσάξῃ νέον· τοῦτο δὲ συμβαίνει γενικῶς κάθε ὀκτὼ ἢ δέκα δεύτερα λεπτά· ἀλλ' ἐνίοτε κρατεῖ καὶ ἥμισυ λεπτὸν τὴν ἀναπνοήν της.

Οἱ ὀδόντες ἱκανῶς διαφέρουσιν εἰς τὰ διάφορα εἴδη, καὶ δύναταί τις ἐκ τούτου νὰ συμπεράνῃ ἀνάλογον διαφορὰν εἰς τὰς ἕξεις αὐτῶν· ἀλλὰ τὸ σχῆμα τῶν ὀδόντων καὶ σιαγόνων ἀποδεικνύει ὅτι ὡς ἐπιτοπλεῖστον αἱ φῶκαι σαρκοφαγοῦσιν, ἡ δὲ τροφὴ των ἐν γένει συνίσταται ἀπὸ ἰχθύας, καρκίνους, καὶ θαλάσσια πτηνά, τὰ ὁποῖα πιάνουσι κολυμβῶσαι. Κυρίως αἱ φῶκαι

τοὐλάχιστον αἱ κοιναὶ, δὲν μασσοῦν· ἀλλὰ καταπιέζουν τὸ θήραμα μεταξὺ τῶν ὀδόντων, ὄχι ὥστε νὰ διαιρέσωσιν αὐτὸ εἰς κομμάτια, ἀλλὰ μόνον νὰ συστείλωσι τὸ μέγεθός του, διὰ νὰ ἐμπορῇ νὰ διέλθῃ τὸν λάρυγγα καὶ τὸν οἰσοφάγον. Ἐνίοτε κατασπαράττουσι τὸ θήραμα μὲ τοὺς ὄνυχάς των· ἀλλὰ συχνότερον καταπίνουσιν αὐτὸ ἀκέραιον.

Αἱ θήλειαι γεννῶσι δύο ἢ τρία νεογνὰ, ὡς ἐπιτοπλεῖστον τὸν χειμῶνα· ἐξακολουθοῦν δὲ νὰ τρέφωσιν αὐτὰ δύο περίπου ἑβδομάδας εἰς τὸν τόπον τῆς γενέσεώς των, καὶ βυζάνουν αὐτὰ σχεδὸν ὄρθιαι, εἰς τοὺς ὀπισθίους πόδας στηριζόμεναι. Ἀφοῦ ἀρκετὰ ἐνδυναμωθῶσι τὰ νεογνὰ, ὥστε ν' ἀντιπαλαίωσι πρὸς τὰ κύματα, ἡ μήτηρ ὁδηγεῖ αὐτὰ εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ τὰ διδάσκει νὰ κολυμβῶσι πρὸς ζήτησιν τροφῆς. Πολλοῦ λόγου ἀξία εἶναι ἡ τῶν φωκῶν πρὸς ἀλλήλας ἀγάπη, καὶ μάλιστα ἡ πρὸς τὰ ἴδια τέκνα των. Κινδυνεύουσα ἡ μήτηρ δὲν συλλογίζεται εἰμὴ τὰ νεογνά της, καὶ κακῶς ἐνίοτε πληγωμένη μεταφέρει αὐτὰ εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ ἄρρην ὄχι ὀλιγώτερον τῆς μητρὸς εἰαρεστεῖται μὲ τὰ νεογνά. Εἰς τὸν ἥλιον κοιτόμενος ἐπὶ τῆς ὀχθης, θεωρεῖ αὐτὰ μετ' ἄκρας ἀγαλλιάσεως, καὶ γλείφει καὶ φιλεῖ αὐτὰ ἐνῷ παίζουν καὶ πηδῶσι καὶ παλαίουσιν ἔμπροσθέν του. Πολλοὺς ἐνιαυτοὺς ἀπαιτοῦσιν αἱ φῶκαι, διὰ νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ πλῆρες αὐτῶν μέγεθος, κατὰ δὲ τὴν γνώμην τοῦ Βυφφῶνος πολλάκις ἐκτείνεται ἡ ζωὴ των ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔτη

Αἱ φῶκαι παντὸς εἴδους ζῶσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀγεληδὸν, καὶ ἀγαπῶσι νὰ ἡλιάζωνται καὶ νὰ κοιμῶνται ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, τῶν βράχων, ἢ τῶν ἐκ πάγου λόφων. Εἰς θέσεις, ὅπου ὑπάρχει κίνδυνος, διορίζουσι φύλακα, ὅστις νὰ εἰδοποιῇ αὐτὰς ὁπόταν φανῇ ἐχθρὸς οἱοσδήποτε· ἐκτὸς δὲ τούτου, ἡ κοινὴ φώκη, ἐνῷ τοιουτοτρόπως ἀναπαύεται, σηκόνει πολλάκις τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ βλέπει τριγύρω παρατηροῦσα ἐὰν ἦναι πανταχόθεν ἀσφαλής. Εἰς μέρη, ὅπου σπανίως ἐνοχλοῦνται, κοιμῶνται βαθύτατα, καὶ πιάνονται εὐκόλως.

Μάχαι συμβαίνουν ἐνίοτε μεταξὺ τῶν διαφόρων εἰδῶν, μεταξὺ διαφόρων ἀγελῶν τοῦ αὐτοῦ εἴδους, καὶ μεταξὺ εἰδῶν τινῶν καὶ τῶν ἄρκτων. Ἀλλ' αἱ φῶκαι γενικῶς ἔχουν εἰρηνικὴν διάθεσιν· ὁσάκις δύνανται, ἀποφεύγουσι τὸν ἄνθρωπον· ἀλλ' ὁπόταν ἄλλος τρόπος δὲν ὑπάρχῃ, γενναίως ὑπερασπίζονται. Τὸ μέγεθος τοῦ ζώου παραπολὺ διαφέρει εἰς τὰ διάφορα εἴδη. Ἑνὸς εἴδους φῶκαι ἔχουν ἕνδεκα ἕως δεκαοκτὼ ποδῶν μῆκος, καὶ ἑπτὰ ἕως ἕνδεκα ποδῶν περιφέρειαν· ἡ κοινὴ δὲ φώκη ποτὲ δὲν ὑπερβαίνει ἑξ πόδας κατὰ τὸ μῆκος. Τὸ κρέας μερικῶν εἰδῶν ὑπερτιμᾶται, ἄλλων ὅμως οὐδὲ τρώγεται.

Ἐν γένει αἱ φῶκαι προτιμῶσι τὰ ψυχρότερα κλίματα· μ' ὅλον τοῦτο, ἴσως δὲν ὑπάρχει κάμμία θάλασσα, ἐπὶ τῶν αἰγιαλῶν τῆς ὁποίας δὲν εὑρίσκονται εἴδους τινὸς φῶκαι. Καίτοι δὲ κυρίως θαλάσσια ζῶα, διαιτῶνται ὅμως καὶ εἰς λίμνας γλυκίος ὕδατος· ἀλλ' εἰς τοιαύτας θέσεις, εἶναι μικρόταται, πλὴν καὶ παχύταται. Τῶόντι τὰ ζῶα ταῦτα παντοῦ εἶναι πολὺ παχία. Τὸ ἔλαιον αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ δέρματά των, εἶναι ἀξιόλογα εἴδη ἐμπορίου. Τὸ ἔλαιον εἶναι καθαρὸν, καὶ χρησιμεύει ὡς τὸ τῆς φαλαίνης· οἱ κιβωτοποιοὶ δὲ, πιλοποιοὶ, καὶ ἄλλοι, μεταχειρίζονται τὰ δέρματα. Καὶ ἀπὸ τὴν Εὐρώπην καὶ ἀπὸ τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας στέλλονται πλοῖα μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἁλίσκωσι φώκας. Οἱ Ἀμερικανοὶ μάλιστα ὑπάγουν ἐτησίως εἰς τὰ νότια πελάγη πρὸς ζήτησιν τῶν τετραπόδων τούτων, καὶ πολλάκις ἐξοδεύουσι τρία ἢ τέσσαρα ἔτη διὰ νὰ φορτώσωσιν ἓν πλοῖον, τὰ μέγιστα κακοπαθοῦντες. Πολλάκις ὀλίγοι ἄνθρωποι μένουσιν ὁλοκλήρους μῆνας ἐπὶ ἐρημονήσων, ὥστε μὲ πλειότερον ὄφελος νὰ καταδιώκωσι τὰ ζῶα.

Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον χρησιμεύουν αἱ φῶκαι εἰς τοὺς κατοίκους τῶν βαρβάρων χωρῶν, εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν ὁποίων καὶ ἀφθονώτατα ὑπάρχουσιν. Ἰδοὺ κατὰ πόσους τρόπους χρησιμεύουν εἰς τοὺς Ἀλευτίους λεγομένους νησιώτας·—"Ἀπὸ τὸ δέρμα τῶν φωκῶν κατασκευάζουσι φορέματα, τάπητας, λωρία, κρηπῖδας (παπούτζια), καὶ πολλὰ οἰκιακὰ σκεύη· μὲ αὐτὸ δὲ περισκεπάζουσι καὶ τὰ μονόξυλά των. Τρώγουσι τὴν σάρκα, καὶ ἀπὸ τὸ πάχος κάμνουν ἔλαιον, τὸ ὁποῖον ὄχι μόνον εἰς τροφὴν χρησιμεύει, ἀλλὰ προσέτι θερμαίνει καὶ φωτίζει τὰς καλύβας των. Ὁ οἰσοφάγος γίνεται βραχία καὶ ὑποδήματα, καὶ ἡ μεγάλη πεφυσημένη κοιλία χρησιμεύει ὡς ἀσκὸς, ὅπου θέτουσι παντὸς εἴδους ὑγρά. Τὰ ἔντερα βάλλονται εἰς τὰς θυρίδας τῶν οἴκων ἀντὶ ὑέλου, καὶ αἱ τρίχες τῶν γενείων κοσμοῦσι τὰς κεφαλάς· ὅθεν κάνὲν μέρος τοῦ ζώου δὲν ἀπορίπτεται."

Εἰς τοὺς Γρηλλανδοὺς ἡ φώκη εἶναι πλείστου λόγου ἀξία. Ὅποιος μεταξὺ αὐτῶν δὲν δύναται νὰ πιάνῃ φώκας, τιμᾶται ὀλιγώτατον. Πᾶσα ἐκπαίδευσις ἀποβλέπει τελευταῖον εἰς τοῦτο. Ἡ ἄγρα τῶν φωκῶν εἶναι ἡ μόνη τέχνη, τὴν ὁποίαν ὅλοι νηπιόθεν διδάσκονται,—ἡ μόνη τέχνη, δι' ἧς ζωοτροφοῦσιν οἱ ἄνδρες τὰς οἰκογενείας των, γίνονται πρὸς ἄλλους εὐάρεστοι, καὶ ὠφελοῦσι τὴν κοινωνίαν.

Κατὰ τρεῖς μεθόδους ἁλίσκουσι τὰς φώκας οἱ Γρηλλανδοὶ, εἴτε μοναχικῶς μὲ τὴν φύσκην, εἴτε ἐν συντροφίᾳ διὰ χειροκροτήσεως καὶ κραυγῶν, εἴτε τὸν χειμῶνα ἐπὶ τοῦ πάγου· εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ἰδιαιτέρας

μεθόδους ἐμπορεῖ τις νὰ προσθέσῃ καὶ τὴν διὰ πυροβολήσεως.

Ὁπόταν ὁ Γρηλλανδὸς, ἁρμοδίως ἐφωδιασμένος διὰ τὴν θήραν, παρατηρήσῃ φώκην, κωπηλατεῖ ὅσον δύναται ἀταράχως, ἕως νὰ φθάσῃ ἐντὸς τεσσάρων, πέντε, ἢ ἓξ ὀργυιῶν ἀπὸ τὸ ζῶον· ἔχων δὲ προετοιμασμένα ὅλα τὰ ἐργαλεῖά του, μεταφέρει τὸ κωπίον εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, καὶ λαμβάνων μὲ τὴν δεξιὰν τὸ καμάκιον, (εἰς τὸ ὁποῖον ἔχει φύσκην τινὰ δεδεμένην μὲ μακρὸν σχοινίον), ῥίπτει αὐτὸ κατὰ τῆς φώκης βιαιότατα. Ἂν ἐπιτύχῃ καὶ διατρυπήσῃ τὸ ζῶον, τινάσσει πάραυτα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὴν φύσκην, τὴν εἰς τὸ ἄκρον τοῦ σχοινίου δεδεμένην· ἡ φώκη πληγωθεῖσα, εὐθὺς ὡς ἀκόντιον καταβυθίζεται· πολλάκις δὲ σύρει καὶ τὴν φύσκην ὑπὸ τὸ ὕδωρ, ἥτις ὅμως, ἐξ αἰτίας τοῦ ὄγκου αὐτῆς, γίνεται τόσον μέγα ἐμπόδιον, ὥστε τὸ ζῶον ταχέως ἀποκάμνει, καὶ ἀναγκάζεται πάλιν νὰ ἀναβῇ εἰς περίπου ἓν τεταρτημόριον τῆς ὥρας διὰ νὰ ἀναπνεύσῃ. Ὁ ἄνθρωπος σπεύδει πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἴδῃ τὴν φύσκην ἀναβαίνουσαν, καὶ καθὼς τὸ ζῶον μεταφανῇ, ῥίπτει κατ' αὐτοῦ λόγχην μὴ ἀγκιστροειδῆ. Ἡ λόγχη αὕτη ἐξέρχεται πάντοτε ἀπὸ τὴν πληγὴν τὴν ὁποίαν ἐνεποίησεν, ὁ δ' ἁλιεὺς μεταχειρίζεται αὐτὴν ἕως ν' ἀπαυδήσῃ παντάπασιν ἡ φώκη, καὶ τότε λόγχην μικροτέραν εἰς τὸ σῶμά της ἐμπήγων, τὴν τελειόνει διαμιᾶς· ἀλλ' εὐθὺς μετέπειτα κλείει τὴν πληγὴν, ὥστε νὰ διαφυλάξῃ τὸ αἷμα.

Ἀπὸ τὰ διάφορα ὅμως τῆς φώκης εἴδη ἓν μόνον τὸ πλέον ἠλίθιον καὶ ἀπρόσεκτον ἁλίσκεται τοιουτοτρόπως. Ἄλλα τινὰ εἴδη, προσεκτικώτερα ἢ δειλότερα, θηρεύονται ὑπὸ διαφόρων ὁμοῦ ἀνθρώπων, οἵτινες φοβίζουσι τὰς φώκας χειροκροτοῦντες, κραυγάζοντες, καὶ πετροβολοῦντες· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ φῶκαι πρέπει ἐκ συχνῶν διαλειμμάτων νὰ ἀναβαίνωσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ὥστε νὰ ἀναπνέωσιν, οἱ ἄνθρωποι πάλιν τὰς καταδιώκουν, ἑωσοῦ τέλος πάντων τὰ ζῶα ὑποχρεοῦνται τοσαύτην ὥραν νὰ μείνωσιν ὑποβρύχια, ὥστε, ὁπόταν ἀναβῶσι, χρονοτριβοῦντα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, εὐκόλως θανατοῦνται.

Ἡ τρίτη μέθοδος τοῦ φονεύειν τὰς φώκας (ἡ ἐπὶ τοῦ πάγου) οὕτω πως περιγράφεται. Εἴπομεν ἤδη ὅτι αἱ φῶκαι κάμνουν ἐνίοτε τρύπας εἰς τὸν πάγον, ὅπου ἔρχονται χάριν τῆς ἀναπνοῆς. Πλησίον τοιούτου ἀνοίγματος καθίζει ὁ Γρηλλανδὸς ἐπὶ ἕδρας, στηρίζων τοὺς πόδας εἰς χαμηλότερόν τι θρονίον, διὰ νὰ προφυλάττῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὸ ψύχος· τοιουτοτρόπως κάθηται περιμένων, καὶ ὅταν τὸ ζῶον ἐκβάλῃ τὴν ῥῖνά του εἰς τὴν τρύπαν, τὸ πληγόνει εὐθὺς μὲ τὸ καμάκιον· ἔπειτα δὲ, ἀνοίγων ἔτι μᾶλλον τὴν τρύπαν, τὸ σύρει ἔξω καὶ τὸ ἀποφονεύει.

Ἐὰν ὁ Γρηλλανδὸς τύχῃ νὰ ἴδῃ φώκην τινὰ πλησίον εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ πάγου ἄνοιγμα, πίπτων εὐθὺς ἐπίστομα, σύρεται πρὸς αὐτὴν ἐπὶ τῆς γαστρός του, σείων τὴν κεφαλὴν καὶ μιμούμενος τὸ γρυλλισμα τοῦ ζώου, ὥστε τὸ ἄθλιον, νομίζον αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν ἀβλαβῶν συντρόφων του, ἀφίνει νὰ προσέλθῃ, καὶ νὰ τὸ διατρυπήσῃ μὲ τὸ μακρὸν αὐτοῦ κοντάριον.

Εἰς τὰς Ὀρκάδας καὶ ἄλλας νήσους πρὸς ἄρκτον τῆς Σκωτίας εὑρίσκονται πάμπολλαι φῶκαι, ἀγεληδὸν εἰς ἀβαθῆ νερὰ συχνάζουσαι, πλησίον μάλιστα εἰς ἐρημονήσια ἢ θαλασσίους βράχους. Τὰ ἤθη τούτων μετὰ πλειοτέρας ἀκριβείας παρετηρήθησαν, καὶ ἰδοὺ τίνι τρόπῳ ἐξιστοροῦνται.

Ἡ φώκη κολυμβᾷ ταχύτατα, καὶ πρὸ ἀνεμοζάλης δίδεται ὅλως εἰς τὸ παιγνίδιον, σκιρτῶσα καὶ περικυλιομένη, ἀναπηδῶσα ἐνίοτε παντάπασιν ἔξω τοῦ ὕδατος, καὶ πολλὰ γελοιώδη παίγνια ἐκτελοῦσα, ὕστερον δ' ἀποσυρομένη εἰς τὸν συνήθη αὐτῆς βράχον ἢ σπήλαιον, ὅπου μένει ἕως τέλους τῆς τρικυμίας. Αἱ φῶκαι φαίνονται πολλὰ περίεργοι. Ἂν περνῶσιν ἄνθρωποι ἐντὸς πλοιαρίων, ἔρχονται αὐταὶ πλησιέστατα, χάσκουν αὐτοὺς, καὶ τοὺς ἀκολουθοῦν ἀρκετὸν διάστημα. Ἐὰν ἐκεῖνοι ὁμιλῶσι δυνατὰ, φαίνονται αὗται ὅτι πολὺ προσέχουν, καὶ φανερόνουσι κάποιαν ἔκπληξιν. Ἐκκλησία τις ἐν μιᾷ τῶν Ὀρκάδων εἶναι τοποθετημένη πλησίον μικροῦ τινὸς ἀμμώδους κόλπου, εἰς τὸν ὁποῖον συχνάζουσι τὰ ζῶα ταῦτα· παρετήρει δὲ ὁ συγγραφεὺς, ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ ἀπόίου νῦν ἐρανιζόμεθα, ὅτι, ὁσάκις ὁ κώδων τῆς ἐκκλησίας ἐσήμαινε, πολλαὶ φῶκαι ἐκολύμβων κατευθεῖαν πρὸς τὴν ξηράν, καὶ ἔμενον ὅσην ὥραν ὁ κωδωνισμὸς ἐξηκολούθει, μετὰ πολλοῦ θαυμασμοῦ, ἀλλὰ χωρὶς τρόμου, γύρω κυττάζουσαι.

Εἴς τινα μέρη τῶν αἰγιαλῶν τῆς Σκωτίας ὑπάρχουσι σπήλαια παμμεγέθη, εἰς τὸ πέλαγος ἀνοίγοντα, καὶ πηχῶν ἑκατοντάδας ὑπὸ τὴν ξηρὰν ἐκτεινόμενα. Εἰς ταῦτα καταφεύγουν αἱ φῶκαι τὴν ὥραν τοῦ τοκετοῦ, διαμένουσι δ' ἐντὸς, ἕως νὰ μεγαλύνωσιν ἀρκετὰ οἱ νεοσσοὶ, ὥστε νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὸ πέλαγος. Τὰ σπήλαια ταῦτα ἔχουν εἴσοδον στενωτάτην, ἀλλ' ἐντὸς εἶναι πολὺ εὐρύχωρα καὶ ὑψηλά. Τὸν Ὀκτώβριον ἢ τὰς ἀρχὰς Νοεμβρίου, οἱ τὰς φώκας θηρεύοντες ἐμβαίνουν εἰς τὸ στόμιον τῶν σπηλαίων περὶ τὸ μεσονύκτιον, καὶ ἀφοῦ κωπηλατήσωσιν ἕως οὗ δύνανται, ἀποβαίνουν. Ἀνάπτουσι δὲ λαμπάδας, καὶ κάμνουν μέγαν θόρυβον, ὅστις καταβιβάζει τὰς φώκας ἀπὸ τὸ ἐνδότατον τοῦ σπηλαίου ἄκρον, συγκεχυμένας, μετὰ φοβερῶν κραυγῶν καὶ ὀλολυγμῶν. Κατὰ πρῶτον ἀναγκάζονται νὰ παραχωρήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἐκ φόβου μὴ καταπονηθῶσιν· ἀλλ' ἀφοῦ παρέλθῃ ὁ σωρὸς, φονεύουν τὰς ὀπισθεν ἀφεθείσας, αἵτινες ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἶναι τὰ νεογνὰ, μὲ ῥόπαλα ἐπὶ τῆς ῥινὸς αὐτὰς κτυποῦντες. Ἡ θήρα ὅμως αὕτη ἔχει μέγιστον κίνδυνον, διότι, ἂν σβέσωσιν αἱ λαμπάδες, ἢ ἂν ὁ ἄνεμος πνεύσῃ ἐκ τοῦ πελάγους, ἐνῷ εὑρίσκονται εἰς τὸ σπήλαιον οἱ ἄνθρωποι, ἡ ζωή των εἶναι χαμένη.

Οἱ θηρεύοντες τὰς φώκας πρὸς διασκέδασιν μᾶλλον παρὰ διὰ κέρδος ἀκολουθοῦν ἄλλην μέθοδον, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν ἀξίζει νὰ περιγράψωμεν. Γενικήν τινα περὶ αὐτῆς ἰδέαν ἐμπορεῖ νὰ λάβῃ ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῆς ὀπισθεν, ὡς καὶ τῆς προτεταγμένης, εἰκονογραφίας.

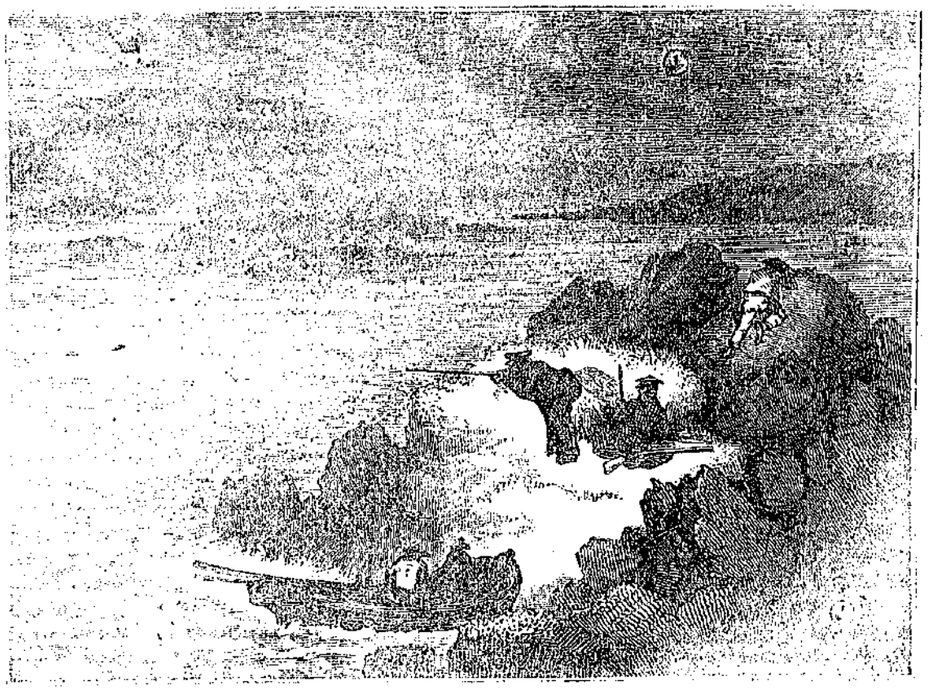

Ἄγρα τῶν Φωκῶν εἰς τὴν Σκωτίαν.

ΒΡΟΧΑΙ ΠΑΡΑΔΟΞΟΙ.

Περὶ τῶν χρωματισμένων βροχῶν.—Οἱ σφοδροὶ ἄνεμοι συμρύρουσι πολλάκις τὴν βροχὴν μὲ τὰ ἄνθη τῶν δένδρων καὶ τῶν θάμνων, μὲ τὸν σπόρον τῶν φυτῶν, μὲ λεπτὴν ἄμμον, μὲ τὴν στάκτην τῶν πυριπνοῶν ὀρέων, καὶ μὲ ἄλλας ὕλας τὰς ὁποίας ἁρπάζουσιν εἰς τὸ ὕψος τῆς ἀτμοσφαίρας. Ὅθεν προκύπτουσι πολλάκις παράδοξοι βροχαὶ ἐμποιοῦσαι εἰς τοὺς ἀμαθεῖς τρόμον. Τοιαῦται εἶναι αἱ χρωματισμέναι βροχαί, τῶν ὁποίων τὸ χρῶμα παράγεται ἀπὸ τὰ ἐν κύταις περιεχόμενα ὀργανικὰ ἢ μὴ ὀργανικὰ σώματα· τοιαῦται εἶναι αἱ ὑπὸ πολλῶν παρατηρηθεῖσαι αἱματώδεις βροχαί, ἐπονομασθεῖσαι οὕτω διὰ τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα τῶν σταγόνων, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖται ἀπὸ τὰ ἐν αὐταῖς μικρὰ κόκκινα ἔντομα, ἢ ἀπὸ σπόρους φυτῶν, καὶ ἐνίοτε ἀπὸ κόκκινα ὀρυκτὰ μόρια. Τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ θειώδης βροχή, ἔχουσα τὸ χρῶμα τοῦ θείου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνίοτε παρατηροῦμεν διὰ τοῦ μικροσκοπίου, ἢ καὶ μὲ γυμνοὺς ὀφθαλμοὺς, λεπτὸν σπόρον ἀνθέων τινῶν, ὡς τῶν τῆς ἐλάτης καὶ ἄλλων δένδρων.

Εἶναι παρομοίως καὶ ἄλλαι βροχαὶ διαφόρων ἄλλων χρωμάτων, ὡς ἡ στακτώδης, προξενούμεναι ὑπὸ αἰτιῶν ἀναλόγων. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι καὶ ἡ συμβᾶσα ἐν Περσίᾳ σιτώδης βροχὴ πλησίον τοῦ ὄρους Ἀραρὰτ κατὰ τὸν μῆνα Ἀπρίλιον ἐν ἔτει 1827, καλύψασα τὸ ἔδαφος μὲ στρῶμα σπόρων ἐξ δακτύλων πάχους. Τὰ πρόβατα καὶ ἄλλα ζῶα ἔφαγον ἐκ τῆς βροχῆς ταύτης, καὶ οἱ ἄνθρωποι κατεσκεύασαν ὑγιεινὸν ἄρτον.

Περὶ τῆς βατραχώδους καὶ ἰχθυώδους βροχῆς.—Ἔχομεν πλεῖστα παραδείγματα βροχῶν ἐκ βατράχων, ἰχθύων καὶ σκωλήκων, περὶ τῶν ὁποίων δυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν τὰς μαρτυρίας πολλῶν σοφῶν.

Ἡ βατραχώδης βροχὴ, παρατηρηθεῖσα εἰς πολλοὺς τόπους, συμβαίνει συχνότερα εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ Ἀμερικήν. Κατὰ τὴν γνώμην τῶν πεπαιδευμένων, τὸ πλῆθος τῶν μικρῶν ταύτων βατράχων συναρπάζεται ὁμοῦ μὲ τὸ ὕδωρ ὑπὸ λαίλαπος ἢ ἀνεμοστροβίλου ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ἢ τῶν ἑλῶν.

Εἰς μίαν ἐπαρχίαν τῆς Γαλλίας κατὰ τὸ 1820 ἔπεσε βροχὴ βαγδαία, συνωδευμένη μὲ μικροὺς ἰχθύας. Εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Γάγγου ἐν Ἰνδίᾳ κατὰ τὸ 1831 μετὰ σφοδρὸν λαίλαπα εἶδον μικρὰν ἔκτασιν τοῦ ἐδάφους κεκαλυμμένην ὑπὸ ἰχθύων μιᾶς Γαλλικῆς λίτρας τὸ βάρος. Εἰς τὴν Σκωτίαν συνέβη βροχὴ ἀπὸ ἀρίγγας, εἰς δὲ τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν συνέβη βροχὴ βδελλῶν. Ὅθεν ὅλαι αὗται αἱ φυτικαὶ καὶ ζωϊκαὶ ὕλαι, καθὼς καὶ ὅλα ταῦτα τὰ διάφορα ζῶα, παρασυρόμενα συναρπάζονται ἀπὸ τοὺς λαίλαπας καὶ τοὺς τυφῶνας εἰς τὰ ὕψη τῆς ἀτμοσφαίρας, ἐκ τῶν ὁποίων πίπτουσι μὲ βροχήν. —ΦΥΣΙΚΗ ΕΜ. ΨΥΧΑ.

ΕΙΣ διάστημα 120 ἐτῶν, ἤτοι ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς τυπογραφίας μέχρι τοῦ 1800, ἐτυπώθησαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν 10,000 συγγράμματα, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν φυλλαδίων. Εἰς ἕνδεκα ἔτη, ἀπὸ τοῦ 1792 μέχρι τοῦ 1802, ὁ ἀριθμὸς τῶν νέων συγγραμμάτων, ἐκτὸς φυλλαδίων, ἀνέβη εἰς 6,000· εἰς διάστημα δὲ ἐννέα ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 1828 μέχρι τοῦ 1836, ὁ ἀριθμὸς ἔφθασεν εἰς 10,400. Παρομοίως δ' ηὔξησε καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκδιδομένων ἀντιτύπων ἑκάστου συγγράμματος. Τὰ Γαλλικὰ πιεστήρια εἰς 175 ἐνιαυτοὺς, ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας μέχρι τοῦ 1814, παρήγαγον τεσσαράκοντα πέντε ἥμισυ ἑκατομμύρια κολλῶν ἐτησίως· εἰς δὲ τοὺς ἑφεξῆς δώδεκα χρόνους, μέχρι τοῦ 1826, ἔχουσαν νὰ παράξωσιν ὑπὲρ τὰ 144,000,000 κολλῶν ἐτησίως.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΧΙΟΥ,

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ.

Τέλος ἀπὸ Σελ. 30.

Κατὰ τίνα τρόπον συνέστη ἡ ὀνομασθεῖσα Μονάς; Πῶς ἔγιναν οἱ Ἰουστινιάνοι κυριάρχαι τῆς Χίου; Πολίτευμα τῶν Ἰουστινιάνων, καὶ βάρβαρος τρόπος τοῦ τιμωρεῖν. Συνωμοσία τῶν Χίων κατὰ τῶν Ἰουστινιάνων, οἵτινες ἀναγορεύονται παρὰ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου κυριάρχαι τῆς Χίου. Νέαι ταραχαὶ εἰς τὴν Χίον. Οἱ Ἰουστινιάνοι λαμβάνουσι παρὰ τοῦ Μωάμεθ πολλὰ προνόμια. Πολιορκοῦσιν οἱ Βενετοὶ τὴν Χίον. Ἐμπόριον τῆς Χίου. Οἱ Ἰουστινιάνοι ὑποτάσσονται εἰς τὸν Σουλτάνον. Ὁ ναύαρχος Χαμζᾶς εἰς τὴν Χίον. Ὀργὴ καὶ ἐξιλέωσις τοῦ Μωάμεθ Β'. Ἡ Χίος κυριεύεται ὑπὸ τοῦ Πιὰλ Πασσᾶ. Προσβολὴ τῶν Φλωρεντίνων κατὰ τῆς Χίου. Προνόμια τὰ ὁποῖα λαμβάνουσιν οἱ Χῖοι παρὰ τῶν Τούρκων. Οἱ Βενετοὶ ἐκστρατεύουσι κατὰ τῆς Χίου. Διώκονται ἐκ τῆς νήσου παρὰ τῶν Τούρκων, νικηθέντες κατὰ θάλασσαν ὑπὸ τοῦ Μεζομόρτου.

ΕΙΣ τὸν προηγούμενον ἀριθμὸν ἐν συντομίᾳ τὰ τῆς Χίου διηγηθέντες μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν μετέβη ἀπὸ τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς τοὺς δημοκράτας Γενουηνσίους (1346), σκοπὸν ἔχομεν εἰς τὸν παρόντα νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν συνέχειαν τῆς ἱστορίας μέχρι τέλους τῆς δεκάτης ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος.

Ἐπειδὴ ὁ τὴν Χίον κυριεύσας στόλος δὲν ἀνῆκεν εἰς τὸ δημόσιον τῆς Γενοΐνης, ἀλλ' εἰς βαθυπλούτους τινὰς ἰδιώτας, οὗτοι μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Βιγνόζου παρεκάλεσαν τὴν δημοκρατίαν νὰ τοὺς πληρώσῃ τὰ δαπανηθέντα· ἀλλ' αὕτη, μὴ εὐποροῦσα τότε, ἀνέβαλε τὴν πληρωμήν, συγχωρήσασα εἰς τοὺς εἰρημένους ἰδιώτας ν' ἀπολαμβάνωσιν ἐν τῷ μεταξὺ τὰ εἰσοδήματα τῆς νήσου Χίου, καὶ συμφωνήσασα, ἐὰν δὲν πληρώσῃ ἐντὸς τοῦ ὑποσχεθέντος καιροῦ, νὰ χαίρωνται οἱ δανεισταὶ τὴν ἐπικαρπίαν τοῦ τόπου, κυβερνῶντες μὲν αὐτοὶ, γνωρίζοντες δὲ παμβασιλέα τὴν Γένουαν. Οἱ δανεισταὶ οὗτοι, οἱ ὁποῖοι ὠνομάσθησαν Μονᾶς, ὡς ἓν καὶ μόνον συγκροτοῦντες σῶμα, καὶ Μονεῖς καὶ Μαονεῖς, συνεφώνησαν ἀκολούθως νὰ συστήσωσι μίαν μόνην οἰκίαν, καὶ νὰ καλέσωσιν αὐτὴν Ξενοδοχεῖον τῶν Ἰουστινιάνων. Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦτο πολλαὶ οἰκογένειαι ἐρχόμεναι κατεγράφοντο. Τέλος δὲ, παρῆλθε καὶ ἡ προθεσμία, καθ' ἣν ἡ δημοκρατία εἶχε συμφωνήσειν νὰ πληρώσῃ τὰ καταβληθέντα χρήματα εἰς τοὺς Μαονεῖς· καὶ ἐπειδὴ ἔπασχεν ἔλλειψιν τὸ θησαυροφυλάκιον, τοὺς παρεχώρησε κατὰ τὴν συνθήκην ὅλην τὴν νῆσον. Οἱ Ἰουστινιάνοι ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατώρθωσαν εἴτε διὰ χρημάτων, εἴτε διὰ διαδοχῆς, εἴτε δι' ἄλλων νομίμων τίτλων, νὰ λάβωσι μόνοι εἰς χεῖρας τὴν κυριαρχίαν τῆς νήσου. Τούτου δὲ γενομένου, ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἰουστινιάνοι, οἱ τὴν Γένουαν κατοικοῦντες, ἑκατὸν περίπου τὸν ἀριθμὸν, μετεκομίσθησαν εἰς τὴν Χίον, ὅπου, πλουσιώτατοι ὄντες, ἔκτισαν οἴκους πολυτελεῖς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν τειχῶν, καὶ ἐπλούτισαν τὴν χώραν δι' ἐργοστασίων καὶ πολλῶν ἄλλων κοινωφελῶν καταστημάτων.

Ὁ τρόπος ὅμως, καθ' ὃν ἐδιοίκουν, ἦτον ἀρκετὰ δεσποτικός. Τὴν νῆσον διήρισαν εἰς δώδεκα νομοὺς, ἰσαρίθμους ἄρχοντας διορίζοντες, οἵτινες ὠνομάζοντο Λογαριασταί, ὡς ἐπιμελούμενοι τῆς συλλογῆς τῶν εἰσοδημάτων. Τῆς δωδεκάδος ταύτης προέδρευεν ὕπατος, στελλόμενος ἐκ Γενοΐνης. Οἱ Λογαριασταὶ εἶχον τοποτηρητὰς ὀνομαζομένους Δεσπότας, καὶ εἴς τινα μέρη Πρωτογίροντας· οἱ δὲ ὑπήκοοι τούτων τῶν Λογαριαστῶν ὠνομάζοντο Πάροικοι*. Ὁ τόπος τῆς δικαιοσύνης ἦτο πρὸ τοῦ φρουρίου παρὰ τὸν λιμένα, καὶ ἐλέγετο Δικαιότατο. Εἰς δὲ τὴν ἐξοχὴν ἐφυλακίζοντο οἱ πταῖσται εἰς τὰ λεγόμενα Σκλαβιά, ὅθεν ἴσως ἔλαβε τὸ ὄνομα καὶ τὸ χωρίον. Οἱ νόμοι των ἦσαν αὐστηρότατοι, μάλιστα δὲ ἐκράτουν ὑπὸ ζυγὸν τοὺς ἀθλίους παροίκους, πολλάκις αὐτοὺς ἀγγαρεύοντες. Κάνεὶς δὲν εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς Χίου χωρὶς τῆς ῥητῆς προσταγῆς τῶν Ἰουστινιάνων. Κάνεὶς δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ πωλήσῃ πρᾶγμα ἐδώδιμον ὑπὲρ τὴν διωρισμένην τιμὴν, καὶ ὅσαι εἰς ἐκεῖνον ὅστις παρέβαινε τὴν προσταγήν. Αἱ τιμωρίαι, τὰς ὁποίας ἐξετέλουν κατὰ τὴν λεγομένην στήλην τῆς δικαιοσύνης, ἦσαν βαρβαρικώταται καὶ σχεδὸν ἀπίστευτοι. Ποτὲ μὲν ἐνέπηγον εἰς τὸ μέτωπον τῶν πταιστῶν πεπυρακτωμένον σίδηρον, ποτὲ δὲ ἀπέκοπτον τὴν ῥῖνα καὶ τὰ γένεια, ποτὲ δὲ (καὶ τοῦτο ἦτον ἡ συνηθεστέρα ποινὴ) τοὺς ἐράβδιζον ἀπηνῶς διὰ τοῦ βουνέβρου (πίτσου). Ἂν δὲ ὁ τοιουτοτρόπως ῥαβδιζόμενος ἐλησμόνει ἐκ τοῦ πόνου νὰ μετρῇ μεγαλοφώνως ὅσας πληγὰς ἐλάμβανεν, ἢ μετρῶν ἐσφάλλε, τότε ἐπανεδέρετο, ἑωσοῦ νὰ τὰς μετρήσῃ ἀσφάλτως, καὶ ἔπειτα δι' ἑκάστην πληγὴν ἐπλήρονεν ἓν κουκίον, ἤτοι ἓξ δηνάρια τοῦ τότε νομίσματος τῶν Χίων!

Τοιοῦτος δεσποτισμὸς ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴ ἐπιφέρῃ δυσαρέστους συνεπείας. Οἱ τολμηρότεροι καὶ μᾶλλον δυσαρεστημένοι, ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου ὁδηγούμενοι, συνώμοσαν νὰ φονεύσωσιν ὅλους τοὺς Ἰουστινιάνους τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα. Ἀλλὰ προδοθέντες ἐν τῷ μεταξὺ, συνελήφθησαν, καὶ οἱ μὲν ἔνοχοι ἐκρεμάσθησαν εἰς τὰ τείχη τοῦ φρουρίου, οἱ δὲ προδόται ἀντημείφθησαν, λαβόντες μέρος ἀπὸ τὰ κτήματα τῶν συνωμοτῶν, καὶ ἐξαιρεθέντες ἀπὸ τὰς ἀγγαρείας. Ἐξωρίσθη δὲ καὶ ὁ πρωταίτιος μητροπολίτης, ἀντὶ τοῦ ὁποίου οὐδὲ τότε οὐδὲ μετέπειτα ἐδέχθησαν ἄλλον εἰς τὴν νῆσον, ὑπάλληλόν τινα μόνον ἔχοντες, δίκαιον ὀνομαζόμενον, τὸν ὁποῖον ἐψήφιζον μὲν αὐτοὶ, ἐπεκύρουν δὲ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πατριάρχης.

Ἡ συνωμοσία λοιπὸν, ἀντὶ νὰ ἐξαλείψῃ, ἐστερέωσεν ἔτι μᾶλλον τὸ κράτος τῶν Ἰουστινιάνων. Ἐπέτυχον δὲ μετὰ ταῦτα νὰ λάβωσι καὶ χρυσόβουλλον παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Καλογιάνου (Ἰ. Παλαιολόγου), δι' οὗ ἐχαρίζετο ἡ νῆσος εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς τοὺς διαδόχους των, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ πληρώσωσι πάραυτα 350,000

*Καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη ὅλοι οἱ οἰκογενειάρχαι εἰς τὰ χωρία τῆς Χίου ὀνομάζονται πάροικοι.

ὑπέρπυρα· ἔλαβον δὲ καὶ τὴν ἄδειαν τοῦ κόπτειν χρυσᾶ νομίσματα (1363).

Μετὰ τριάκοντα περίπου χρόνων παρέλευσιν (1391) δύο νέα παρεστατικὰ ἐτάραξαν τὴν ἡσυχίαν τῆς νήσου Κατανικήσας τοὺς Γραικοὺς εἰς τὴν Ἀσίαν ὁ ἀστεροπητὴς (Ἰλδιρὶμ) Παϊαζήτης, ἔστειλεν ἑξήκοντα πλοῖα εἰς τὴν Χίον, τὰ ὁποῖα κατέκαυσαν αὐτῆς τὰς κώμας, αἵτινες μόλις ἤρχιζον νὰ ἀνορθῶνται ἐκ τῆς κατασκαφῆς τοῦ 1307. Ὀλίγον ὕστερον (1408) οἱ Γάλλοι κυριεύσαντες τὴν Γένουαν, ἔστειλαν τάγμα στρατιωτῶν πρὸς φύλαξιν τῆς Χίου. Ἀλλ' οἱ Ἰουστινιάνοι καὶ οἱ Βοργέζοι ἐπανέστησαν, καὶ κυριεύσαντες τὸ φρούριον, καὶ ἁρπάσαντες τὸ θησαυροφυλάκιον, ἐκυβερνῶντο πάλιν ἀφ' ἑαυτῶν. Μαθὼν τὰ γενόμενα ὁ τῆς Γενούης ἀντιβασιλεὺς Βουσικαῦλτος, ἔστειλεν ἓξ πλοῖα ὑπὸ τὸν Κορράδον Δωρίαν, ὅστις, φθάσας τὴν 18ην Ἰουνίου 1409, καθυπέταξε πάλιν τὴν νῆσον. Μετ' ὀλίγον ὅμως, ἀφοῦ οἱ Γενουήνσιοι ἐπαναστάντες ἐδίωξαν τοὺς Γάλλους ἐκ τῆς πατρίδος των, οἱ Ἰουστινιάνοι ἐκυβέρνων τὴν Χίον ὡς καὶ πρότερον.

Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον διατρίβοντος ἐν Σμύρνῃ Μωάμεθ τοῦ πρώτου, ἔστειλαν πρὸς αὐτὸν οἱ Ἰουστινιάνοι πρέσβεις, νὰ τὸν παρακαλέσωσιν ὥστε νὰ τοὺς ἀφήσῃ τὴν κυριαρχίαν τῆς νήσου, καὶ νὰ ἐμποδίσῃ πᾶσαν καταδρομὴν τῶν εἰς τὴν Χίον ἐμπορευομένων πλοίων. Ὁ Μωάμεθ, ὅστις ἦτον ἐπίσημος διὰ τὸ γλυκὺ τοῦ ἤθους του, καὶ διὰ τὴν πρὸς ἅπαντας ἐν γένει φιλανθρωπίαν, ἠρκέσθη νὰ ζητήσῃ μόνον παρ' αὐτῶν ἐτήσιον φόρον τετρακισχιλίων δουκάτων, καὶ τοὺς παρεχώρησε τὴν νῆσον, συγχωρήσας προσέτι νὰ ἐμπορεύωνται ἐλευθέρως εἰς ὅλον αὐτοῦ τὸ κράτος, ὁμόσας νὰ βοηθῇ τοὺς Μαονεῖς ἐναντίον παντὸς ἐπιβούλου, καὶ ὑποσχεθεὶς νὰ κρατῶσιν αἱ αὐταὶ συνθῆκαι μέχρι τῶν διαδόχων του (1414).

Μετὰ ἑπτὰ ἔτη (τὸ 1431) ἔπεμψαν οἱ Βενετοὶ κατὰ τῆς Χίου εἰκοσιοκτὼ πλοῖα, στρατηγὸν μὲν ἔχοντα τὸν ἀνδρεῖον Σκαραμούκιαν Παβέζην, ἀρχιναύαρχον δὲ τὸν Ἀνδρέαν Μοκενῖγον. Ὁ στόλος οὗτος, αἴφνης καὶ ἀπροσδοκήτως φανεὶς ἔμπροσθεν τῆς Χίου, κατέπληξε τοὺς Μαονεῖς· μ' ὅλον τοῦτο, διώρισαν στρατηγὸν τὸν Ῥαφαῆλον Μοντάλδον, ὅστις πάραυτα ἔβαλε φρουρὰς εἰς τοὺς πύργους, καὶ ὠχύρωσε τὸ τεῖχος καὶ διὰ στρατιωτῶν καὶ δι' ὅπλων. Ἀφοῦ δὲ οἱ Βενετοὶ καὶ τὸ τεῖχος πολλαχοῦ ἐκρήμνισαν, καὶ τοὺς φυλάσσοντας τὸν λιμένα δύο πύργους ἐκυρίευσαν, ἐπέβαλον ἤδη καὶ κλίμακας, δι' ὧν νὰ ἀναβῶσιν εἰς τὸ φρούριον. Ἀλλ' ὁ γεννάδας Μοντάλδος, τὸ μέγεθος βλέπων τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου, ἐπρόσταξεν ἀνοίξαντες τὰς πύλας νὰ ἐφορμήσωσιν ὄπισθεν κατὰ τῶν Βενετῶν, νὰ κόψωσι τὰς κλίμακας, καὶ οὕτω νὰ κάμωσι ματαίαν τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἀπόπειραν. Ἐτελέσθη δὲ ἡ προσταγή, καὶ ἀπέβη κατ' εὐχὴν τῶν πολιορκουμένων, ἀλλὰ δὲν ἀπήλπισε καὶ τὸν Σκαραμούκιαν, ὅστις ἐπρόσταξε νὰ σκάψωσιν ὑπονόμους διὰ νὰ στενοχωρήσωσιν ἔτι περισσότερον τοὺς ἐχθρούς· ἀλλ' ἐνῷ ἐπεστάτει αὐτὸς εἰς τὰ ἔργα, πληγωθεὶς θανατηφόρως ἀπέθανεν. Οἱ Βενετοί, ἀντὶ νὰ χάσωσι τὸ θάρρος, ἐξηκολούθουν ἔτι προθυμότερον τὴν πολιορκίαν, καὶ ἤθελον τέλος ἐπιτύχειν τοῦ σκοποῦ, ἐὰν μεγαλόφρων τις νεανίας, Δαμιανὸς Γρύλλος ὀνομαζόμενος, μαθὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει τὰ ἐν Χίῳ γενόμενα, δὲν ὥπλιζε μερικὰ πλοιάρια καὶ ἑβδομήκοντα περίπου νῆας, καὶ δὲν ἔφθανε πρὸς βοήθειαν τῆς Χίου, διαβὰς διὰ μέσου τῶν Βενετικῶν πλοίων. Καθεῖς δύναται νὰ συμπεράνῃ πόσον ἐχάρησαν οἱ πολιορκούμενοι, οἵτινες, γενόμενοι τολμηρότεροι, ἐκαμνον καθημέραν ἐξόδους κατὰ τῶν Βενετῶν, ἑωσοῦ τέλος τοὺς ἠνάγκασαν ν' ἀποπλεύσωσι τὴν 14ην Ἰανουαρίου εἰς τὴν Ῥόδον, ἀφήσαντες δύο μεγάλα πλοῖα καὶ πλῆθος πληγωμένων.

Ἀφοῦ μετ' ὀλίγον ἡσύχασαν πάλιν τὰ πράγματα, οἱ Ἰουστινιάνοι ἀνέκτισαν τὰ τεῖχη μὲ ἀθροτάτην δαπάνην, περιεκύκλωσαν τὸν λιμένα διὰ τοίχων (1440), ἀνήγειραν σκοπιὰς πολλαχοῦ τῆς παραλίας, ἔκτισαν τειχία ὄχι εὐκαταφρόνητα ἐφ' ὑψηλῶν καὶ ἀποκρήμνων λόφων εἰς τινα χωρία, καὶ πύργους εἰς ἄλλα, διὰ νὰ ὑπερασπίζωνται οἱ χωρικοὶ ἀπὸ τὰς τῶν πειρατῶν καταδρομάς. Ὠκοδόμησαν παλάτια μεγαλοπρεπῆ ἐκ μαρμάρου, ναοὺς πολυτελεστάτους, μοναστήρια, σχολεῖα, ναυπηγεῖον, ἐργοστάσιον χάρτου, ὑδραγωγεῖα περίφημα, νοσοκομεῖα, καὶ οἰκίδια διὰ τοὺς λεπροὺς παρὰ τὴν ἁγίαν Ὑπακοήν, καὶ ἀπέκτησαν στόλον ἴδιον τριάκοντα πλοίων. Τοιαῦται δαπάναι ἀπαιτοῦσιν ἀνθρώπους πλουσίους καὶ πολλὰ ἔχοντας εἰσοδήματα. Ὅτι δὲ οἱ Ἰουστινιάνοι ἦσαν χάριν τοῦ μεγάλου ἐμπορίου τῆς νήσου πλουσιώτατοι, καὶ ὄχι εὐκαταφρόνητα τὰ εἰσοδήματα τῆς νήσου, μνημονεύει μὲν θαυμάζων ὁ Χαλκοκονδύλης, ἐξηγεῖται δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐκεῖθεν συρροῆς τῶν ἐμπόρων. Καὶ τωόντι εὑρίσκοντες οἱ ἔμποροι εἰς τὴν Χίον ὑπὲρ τὰς 100,000 κατοίκων, ἀσφάλειαν καὶ θέσιν ἁρμοδίαν διὰ νὰ μεταβιβάζωσι τὰς πραγματείας των εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, ἔτρεχον σωρηδὸν πανταχόθεν ἀκόμη καὶ πρὸ τῶν Ἰουστινιάνων· ἡ δὲ πληθὺς τῶν πραγματειῶν ἦτο τόση, ὥστε εἶχε καταντήσειν ἡ Χίος ὁ μόνος σχεδὸν κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη τόπος τῆς ἐμπορίας.

Τὸ 1453, (29 Μαΐου), ἔπεσεν ἡ Κωνσταντινούπολις εἰς τὰς χεῖρας τοῦ περικλεοῦς κατακτητοῦ Μωάμεθ Β'. Εἰς τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας πέντε πλοῖα, φορτωμένα ζωοτροφίας καὶ στρατιώτας, ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς Χίου, καὶ διαπλεύσαντα ἐν θριάμβῳ τὸν Ἑλλήσποντον καὶ τὴν Προποντίδα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου, ἔφθασαν σῶα καὶ ἀβλαβῆ εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον. Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν, βλέποντες κινδυνεύουσαν τὴν αὐτονομίαν των οἱ Μαονεῖς, ἔστειλαν πρέσβεις πρὸς τὸν Μωάμεθ, καὶ συμφωνήσαντες νὰ πληρώνωσιν ἐτήσιον φόρον 6000 Δουκάτων, ἀπήλαυσαν τὰ πρότερά των προνόμια. Χάριν τῶν Ἰουστινιάνων ἔμειναν ἀβλαβεῖς καί τινες πλησιόχωροι νῆσοι,

οἷον ἡ Σάμος, τὰ Ψαρά, ἡ Ἰκαρία, κτλ. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐλεηλατοῦντο καθ' ἡμέραν ὑπὸ τῶν πειρατῶν, παρῃτήσαν αὐτὰς οἱ κάτοικοι, καὶ μετέβησαν εἰς τὴν Χίον.

Μετ' οὐ πολύ, πλεῖον ὁ ναύαρχος Χαμζᾶς κατὰ τῆς Ῥόδου μὲ στόλον ὄχι εὐκαταφρόνητον, ἤραζεν εἰς τὴν Χίον· ἀνέγνωσε δὲ εἰς τὴν ἐπιτόπιον διοίκησιν αὐτοκρατορικὸν θέσπισμα, προστάζον νὰ πληρώσωσιν οἱ Ἰουστινιάνοι 40,000 δουκάτα εἰς ἔμπορόν τινα τοῦ Γαλατᾶ, Φραγκίσκον Δραπέριον ὀνομαζόμενον, ὡς χρεωστούμενα δι' ἀγορασθεῖσαν στυπτηρίαν. Ἀλλ' οὗτοι καὶ ταῦτα ἠρνήθησαν, καὶ οὔτε ὄρα κἀν, οὔτε τιμὰς ἀπέδωκαν εἰς τὸν ναύαρχον· ὅθεν ὀργισθεὶς ὁ Χαμζᾶς κατηρήμωσε τοὺς κήπους καὶ τοὺς ἀμπελῶνάς των· ἔπειτα δὲ, ὀλίγον τῶν ἐγκρίτων παγιδεύσας, καὶ ῥίψας αὐτοὺς εἰς τὰ δεσμά, ἀπέπλευσε διὰ τὴν Ῥόδον. Ἐπιστρέψας ἐκεῖθεν ἤραζε πάλιν εἰς τὴν Χίον, καὶ κατέπεισε τοὺς Ἰουστινιάνους νὰ πέμψωσι πρέσβεις πρὸς τὸν Σουλτάνον, διὰ νὰ ἐξισάσουν τὰς διαφοράς των. Ἀλλ' αἴτησις ἀτύχημά τι κατετάραξε τὴν νῆσον. Μεθυσμένοι τινὲς Τοῦρκοι, παρὰ τὴν διαταγὴν τοῦ ναυάρχου, ἐκβῆκαν εἰς τὴν ξηρὰν κολυμβῶντες. Εἷς δ' ἐξ αὐτῶν, ἀναβὰς ἐπ' ἐκκλησίας, ἔρριπτε κατὰ γῆς τὰ κεραμίδια. Οἱ Λατῖνοι καὶ οἱ Γραικοὶ παροξυνθέντες ἥρπασαν κατὰ τῶν Τούρκων μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, καὶ οὕτω ἐνῷ οἱ μὲν Χριστιανοὶ τοὺς κατεδίωκον ἀναβαίνοντες αὐτὸ τὸ πλοῖον, οἱ δὲ Τοῦρκοι ἐζήτουν νὰ σωθῶσι, τὸ πλοῖον ὑπὸ τοῦ βάρους τῶν ἀναβάντων ἀνατραπὲν συνέθαψεν ὅλους εἰς τὰ κύματα. Οἱ ἄρχοντες τῆς νήσου ἐξιλέωσαν τὸν Χαμζᾶν ἀνταποδόντες διπλῶς τὴν τιμὴν τοῦ καταποντισθέντος πλοίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀπολεσθέντων πραγμάτων· ἀλλὰ μαθὼν ὁ αὐτοκράτωρ τὸν βυθισμὸν τοῦ πλοίου, ἐκήρυξε πόλεμον ἄσπονδον εἰς τοὺς Χίους, (1455, 14 Αὐγούστου), καὶ δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι ἤθελε καθυποτάξειν τὴν νῆσον, ἂν δὲν ἐπρόφθανον οἱ Ἰουστινιάνοι νὰ ἐφελκύσωσι τὴν εὔνοιάν του, τριάκοντα χιλιάδας δουκάτων μετρήσαντες διὰ τὴν βυθισθεῖσαν τριήρη, καὶ ὑποσχεθέντες φόρον ἐτήσιον δεκακισχιλίων φλωρίων.

Οὕτω λοιπὸν οἱ Χῖοι ἔζων αὐτόνομοι καὶ ἀνενόχλητοι ἐν τῷ μέσῳ τῶν καθημέραν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον κραταιουμένων Ὀθωμανῶν. Τέλος ὅμως, διέκοψε τὴν ἡσυχίαν των ἡ ἐκστρατεία τοῦ Πιὰλ Πασσᾶ, ὅστις τὴν 17ην Ἀπριλίου, 1566, εἰσελθὼν εἰς τὸν λιμένα τῆς Χίου, ἀπέβη μετὰ πολυαρίθμων στρατιωτῶν, καὶ εἰς τὸ παλάτιον ἀμέσως προχωρήσας, συνήγαγε τοὺς Μαονεῖς, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐξεφώνησε διεξοδικὸν λόγον. Εἰς τοῦτον ὠνείδιζεν αὐτοὺς, ὅτι συνεννοοῦντο μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας καὶ τῶν Μελιταίων, ὅτι ἔδιδον ἄσυλον εἰς τοὺς φεύγοντας ἐκ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους Χριστιανοὺς αἰχμαλώτους, καὶ εἰς τοὺς πειρατάς· ὅτι ἀνήγγελλον τοὺς σκοπούς τῆς Ὑψηλῆς Πόρτας, ἐξιχνιάζοντες αὐτοὺς διὰ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβεώς των· καὶ τέλος, ὅτι δὲν ἐπλήρωσαν τὸν φόρον εἰς τὸν ἀνήκοντα καιρόν. Οἱ ταλαίπωροι Μαονεῖς ἀπελογήθησαν ὡς ἠδύναντο, καὶ παντοιοτρόπως ἐσπούδασαν ν' ἀποτρέψωσι τὴν ἐπικειμένην συμφοράν· ἀλλ' εἰς μάτην· ἡ ἐπὶ τοῦ Πύργου κυμαινομένη σημαία τῶν Ἰουστινιάνων κατεβλήθη, καὶ μετ' αὐτῆς ἡ τῶν Γενουηνσίων κυριαρχία. Ἀφοῦ δ' ἐπομένως συνήγαγεν ὁ Πασσᾶς ἄπειρα πλούτη ἀπὸ τοὺς ναοὺς καὶ τὰ μοναστήρια, ἐξέπλευσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀφήσας πεντακοσίους στρατιώτας καὶ ἕκα πλοῖα, διὰ νὰ φυλάττωσι τὴν νῆσον κατὰ τῶν πειρατικῶν προσβολῶν. Πρᾶγμα ὅμως ἀκατανόητον, ἀφῆκε τὸ φρούριον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἰουστινιάνων.

Καὶ αὕτη ὅμως καὶ πᾶσα ἄλλη σκιὰ τῆς αὐτονόμου κυριαρχίας ἀπωλέσθη, μετὰ τὴν ἀνόητον ἀπόπειραν τῶν Φλωρεντίνων. Οὗτοι, ὡς πειραταὶ μᾶλλον παρ' ὡς ὑπέρμαχοι τῆς πίστεως τὸ Αἰγαῖον διαπλέοντες, ἀπεβίβασαν καὶ εἰς Χίον τετρακοσίους ἄνδρας (1599)· οἵτινες κατὰ πρῶτον μὲν, ἀπροσδοκήτως ἐφορμήσαντες ἐν καιρῷ νυκτὸς, ἐπέτυχον· ἐπὶ τέλους ὅμως κατεσφάγησαν ἅπαντες. Ἔπαθον δὲ πολλὰ καὶ οἱ Χριστιανοί, νομισθέντες ὁμόφρονες καὶ συνένοχοι τῶν Φλωρεντίνων· ὁ Τσικὰλ Πασσᾶς φθάσας ἔμπροσθεν τῆς Χίου μὲ πολυάριθμον στόλον, ἐφόνευσε καὶ ἐκρέμασε παμπόλλους, ἠνάγκασε δὲ καὶ τοὺς πλείστους τῶν Καθολικῶν Χίων νὰ ἀναχωρήσωσι πωλήσαντες τὰς οἰκίας των εἰς ἐλαχίστην τιμὴν, κηρύξας ὅτι ἔδειξεν ἐπίτηδες τοιαύτην αὐστηρότητα διὰ νὰ ἐναντιώνωνται ἄλλοτε αὐτοὶ οἱ Χριστιανοὶ εἰς τοὺς Χριστιανούς, καὶ διὰ νὰ μάθωσιν οἱ Φράγκοι ὅτι, ὁσάκις ἐφορμήσωσι κατὰ τῶν Σουλτανικῶν χωρῶν, θέλουν προξενεῖν περισσοτέραν βλάβην εἰς τοὺς Χριστιανοὺς παρ' εἰς τοὺς Τούρκους. Παρέλαβε δὲ καὶ ὠχύρωσε τὸ φρούριον, ἀφήσας φρουρὰν 4000 στρατιωτῶν.

Ἀλλὰ μολονότι, καθὸ χώρα δορίκτητος, ἔπαθεν ἡ Χίος πολλὰ δεινὰ, ἀπήλαυσε μ' ὅλον τοῦτο παρὰ τοῦ Σουλτάνου πάμπολλα προνόμια, ἐξ ὧν τὰ οὐσιωδέστερα ἦσαν, νὰ κυβερνᾶται ἡ νῆσος ὑπὸ πέντε Δεποῦτάτων, τριῶν Γραικῶν καὶ δύο Λατίνων, καὶ νὰ ἐκτελῆται ἡ κρίσις των διὰ πᾶσαν Χριστιανικὴν ὑπόθεσιν, ἀνέκκλητος εἰς τὰ Τουρκικὰ δικαστήρια· νὰ μὴν ὑπόκειται εἰς φόρον αἱ οἰκίαι, νὰ πληρόνωσιν οἱ κάτοικοι κεφαλιτιῶνα μόνον, καὶ 5000 γρόσια διὰ τὰ δένδρα (Ταχρῆλι)· νὰ μὴ πληρόνωσι τελώνιον δι' ὅσα ἐλάμβανον ἐκ τοῦ Τσεσμὲ, ἀφοῦ ἀπεδείκνυον ὅτι ἐπληρώθη τὸ ἐκεῖ τελωνεῖον· καὶ νὰ ἦναι τὸ ἐμπόριον αὐτῶν ἐλεύθερον ἀπὸ τελωνιακοὺς δασμοὺς καθ' ὅλον τὸν Εὔξεινον Πόντον. Τοιαῦτα προνόμια ἔχοντες οἱ Χῖοι, ἤρχισαν νὰ πολιτίζωνται, νὰ πλουτῶσι, καὶ νὰ μὴ μετέχωσι τῆς παχυλῆς βαρβαρότητος, ἥτις ἐκάλυπτε τότε τὸ λοιπὸν μέρος τῶν Γραικῶν. Ὄχι ὀλίγον ὅμως συνέβαλεν εἰς τοῦτο καὶ ἡ τόσους χρόνους συγκατοίκησις αὐτῶν μετὰ τῶν μᾶλλον ἐξευγενισμένων Γενουηνσίων. Ἀλλ' ὅ,τι ἀνώρθωσε μὲν τοὺς Γραικοὺς τῆς Χίου, ἠφάνισε δὲ τοὺς Λατίνους, ὑπῆρξεν ἡ φιλεργία τῶν πρώτων, καὶ τῶν δευτέρων ἡ νωθρότης. Οἱ Γραικοὶ εἰργάζοντο ἀδιακόπως,

ἐμπορευόμενοι μετ' αὐτῶν τῶν Καλβινιστῶν καὶ Ἀγγλων, καὶ στέλλοντες πλοῖα εἰς τὰν Στρυμόνα ποταμὸν νὰ φορτόνωσι πραγματείας. Οἱ δὲ Λατῖνοι, νομίζοντες ἑαυτοὺς πάντατε εὐγενεῖς, καὶ μὴ ἀνατραφέντες εἰς ἐμπορικὴν ζωὴν, δὲν κατεδέχοντο νὰ ἐργάζωνται διὰ νὰ κερδήσωσι, καὶ οὕτω ἔμειναν μέχρι τέλους δυστυχεῖς καὶ πτωχοί.

Ἡ τελευταία κατὰ τῆς Χίου ἀπόπειρα ἐκ μέρους τῶν Εὐρωπαίων ἔγινε τὸ 1694. Οἱ Βενετοὶ, ὑπὸ τὸν Ζήνωνα, ἔφθασαν ἔμπροσθεν τῆς Χίου τὴν 7ην Σεπτεμβρίου, 10,000 πεζοὺς, καὶ 400 ἱππεῖς ἔχοντες εἰς τὰ πλοῖά των. Τὴν 8ην ἀπέβησαν εἰς τὸ ἀκρωτήριον τῆς ἁγίας Ἑλένης, καὶ μετὰ δέκα περίπου ἡμέρας, ἀφοῦ πολλοὶ ἐφονεύθησαν καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη, παρέδωκαν οἱ Τοῦρκοι τὸ φρούριον, ἀφήσαντες μὲν ὅλα τὰ κανόνια καὶ ἄλλα ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας τῶν νικητῶν, αὐτοὶ δὲ μετακομισθέντες ἔνοπλοι εἰς τὸν ἀπαντικρὺ Τσεσμὲν, τὸν ἀριθμὸν ἑξακισχίλιοι μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων. Ἀλλ' οἱ Γραικοὶ κάτοικοι τῆς νήσου ὀλίγον ὠφελήθησαν ἀπὸ τὴν πρόσκαιρον ταύτην ἀλλαγὴν τῶν κρατούντων· διότι οἱ Βενετοὶ ἔκλεισαν ὅλας τὰς ἐκκλησίας των, ἐδήμευσαν πολλῶν τὰ ὑπάρχοντα, καὶ καθ' ἡμέραν παντὶ τρόπῳ ἐπροσπάθουν νὰ τοὺς κάμωσι Καθολικοὺς, ἑωσοῦ μετεκυρίευσαν οἱ Τοῦρκοι τὴν Χίον, κακὴν κακῶς ἐξώσαντες τοὺς Βενετούς.

Καὶ πρὶν ἔτι γνωρισθῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ παράδοσις τοῦ φρουρίου, ἐστάλθη στόλος ἐκ πεντήκοντα πλοίων, ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ἀσὰν Μεζομόρτον. Ἀλλ' ἐπειδὴ, ὅτε ἀνεφάνησαν μακρόθεν τὰ ὄρη τῆς Χίου, τὸ φρούριον παρεδίδετο, οἱ Τοῦρκοι εἰσέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Σμύρνης, ὅπου ἤθελον ἔσως κτυπήσειν αὐτοὺς οἱ Βενετοὶ, ἂν οἱ ἐν Σμύρνῃ πρόξενοι τῆς Γαλλίας, Ὁλλανδίας, καὶ Ἀγγλίας, δὲν κατέπειθον αὐτοὺς νὰ λείψωσιν ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην, τὴν τόσον ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς ἐγκατοικοῦντας Χριστιανούς. Ἀφοῦ δ' ἀνηγγέλθη εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν ἡ ἅλωσις τοῦ φρουρίου, παργισθεὶς ὁ Σουλτάνος Ἀχμέτης ἐπρόσταξε νὰ συναχθῶσι πανταχόθεν στρατεύματα πρὸς ἀνακυρίευσιν τῆς Χίου. Ἔστειλε δὲ καὶ τεσσαράκοντα τόσσαρα πλοῖα, ἐξ ὧν ἕκαστον περιεῖχε πεντακοσίους ναύτας καὶ στρατιώτας, ἡ δὲ ναυαρχὶς ἑπτακοσίους. Ἐκτὸς τοῦ ναυαρχοῦντος Μεζεμόρτου, ἀρχηγοὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἦσαν ὁ Πασσᾶς Μισσερογλῆς, καὶ ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς. Ἀφοῦ δὲ καιρόν τινα διέτριψαν ἐν Σμύρνῃ ἑτοιμαζόμενοι, ἔφθασαν τέλος ἔμπροσθεν τῆς Χίου τὴν 8ην Φεβρουαρίου, 1695. Τρομερὰ ναυμαχία ἠκολούθησε τὴν 9ην, καθ' ἣν ἐφονεύθησαν δισχίλιοι ἐκ μέρους τῶν Βενετῶν, καὶ ἄλλοι τόσοι ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, καὶ ἑκάησαν ἢ ἐκυριεύθησαν ἴσα σχεδὸν τὸν ἀριθμὸν πλοῖα ἀφ' ἑκάστου μέρους, ἀπέθαναν δὲ καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν πρωταγωνιστῶν· κάνεῖς ὅμως δὲν ἐνίκησεν· ὅθεν τὴν 19ην, ἀφοῦ οἱ Τοῦρκοι παρέλαβον ἄλλους ἀκμαίους στρατιώτας ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Ἀσίας, συνεκροτήθη δευτέρα ναυμαχία, ἥτις διήρκεσε πέντε ὥρας, πολλὴν φθορὰν εἰς τοὺς Βενετοὺς προξενήσα-σα. Κατὰ συνέπειαν τῆς ἥττης ταύτης, συμβουλίου γενομένου, ἀπεφάσισαν οἱ Βενετοὶ ν' ἀφήσωσι τὴν νῆσον· ὑπὸ τόσου δὲ τρόμου ἐκυριεύθησαν, ὥστε ἔφυγον τὴν νύκτα τῆς ἑπαύριον (21ης Φεβρουαρίου), ἀφήσαντες τεσσαράκοντα κανόνια ἐπὶ τῶν τειχῶν, πλοιάριά τινα φορτωμένα εἰς τὸν λιμένα, καὶ πολλὰς τοῦ πολέμου ἀποσκευάς. Δὲν ἠμέλησαν μ' ὅλον τοῦτο, πρὶν σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς, νὰ γυμνώσωσιν ὅλας τὰς Γραικικὰς ἐκκλησίας, καὶ ν' ἁρπάσωσιν ὅλα τὰ πολυτιμότερα αὐτῶν ἱερὰ σκεύη. Φοβηθέντες καὶ οἱ Καθολικοὶ κάτοικοι τῆς Χίου τὴν ὀργὴν τῶν Τούρκων, (διότι αὐτοὶ εἶχον προσκαλέσειν τοὺς Βενετοὺς), ἀνεχώρησαν ὑπὲρ τὰς ἑξήκοντα οἰκογενείας εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἔμειναν δὲ ὀλίγιστοι μόνον εἰς τὴν Χίον.

Ἀφοῦ ἀνεχώρησαν οἱ Βενετοὶ, ἔλαβον τὴν φρόνησιν οἱ Γραικοὶ τῆς Χίου ἄρχοντες νὰ εἰδοποιήσωσι τὴν αὐτὴν νύκτα τὸν Μεζομόρτον, ὅτι ἔφυγον οἱ κατακτηταὶ τῆς νήσου, καὶ ὅτι ἡ Χίος εὑρισκομένη εἰς ἀναρχίαν ἐπρόσμενε μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας τοὺς παλαιούς της κυριάρχας. Μεθ' ἱκανὰς προφυλάξεις ἐμβάντες οἱ νικηφόροι Τοῦρκοι εἰς τὸν λιμένα, ἐκρέμασαν τέσσαρας τῶν προϋχόντων Λατίνων, καὶ ἅπαντας κατεταπείνωσαν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Γραικοὶ δὲν ἔμειναν ὅλως ἀνεπηρέαστοι. Ὑπάρχει νόμος εἰς τὸν Τουρκικὸν κώδηκα λέγων, ὅτι ὁποιαδήποτε χώρα ἤθελε μείνειν τρεῖς ὥρας εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ νὰ δημεύεται εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τοῦ Σουλτάνου καθὸ τόπος δορίκτητος, ἐκτὸς ἐὰν οἱ κάτοικοι ἐξαγοράσωσι τὰ κτήματά των. Ἡ Χίος εἰς ταύτην τὴν περίστασιν ἐξετιμήθη 1500 πουγγία· ἀλλ' οἱ Χῖοι παραστήσαντες εἰς τὸν Σουλτανον τὴν παλαιὰν αὐτῶν πρὸς τὴν Τουρκίαν πίστιν, καὶ ὅτι αἴτιοι ὅλων τῶν γενομένων ὑπῆρξαν οἱ Λατῖνοι, εὑρόντες δὲ κατ' εὐτυχίαν καὶ ὑπερασπιστὰς τὸν Χουσεῖν Πασσᾶν, Βεζίρην κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἀναγορευθέντα, καὶ τὸν μέγα δυνάμενον Διερμηνέα Ἀλέξανδρον τὸν Μαυροκορδάτον, κατώρθωσαν πεντακόσια μόνον πουγγία πληρώσαντες ν' ἀπολαύσωσι πάλιν παρὰ τοῦ Σουλτάνου ὅλα τὰ προνόμια, τὰ ὁποῖα τοὺς εἶχε χαρίσειν ὁ ἔνδοξος Σολεϋμάνης, τὸ 1566.

Μετὰ τὴν ἕξωσιν τῶν Βενετῶν ἔζησεν ἡ Χίος εὐδαιμονοῦσα καὶ προοδεύουσα ὑπὸ τὸ Τουρκικὸν σκῆπτρον μέχρι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, δύο μόνον μικρῶν ταραχῶν ἐξαιρουμένων, τῆς μὲν κατὰ τὸ 1718, τῆς δὲ κατὰ τὸ 1770. Εἰς τὴν πρώτην, ἐπειδὴ ἠναντιώθησαν οἱ Δεποτάται εἰς τὸν Πασσᾶν ζητήσαντα νὰ ἀθετήσῃ συνήθειαν τινὰ ἐγχώριον ἐναντίον τῶν προνομίων, ἐστάλθησαν σιδηροδέσμιοι εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ὅμως ὁ Σουλτάνος εὐδόκησε νὰ τοὺς χαρίσῃ τὴν ζωήν· ἔκτοτε ἀντὶ Δεποτάτων ἔλαβον τὸ ὄνομα Δημογέροντες. Εἰς τὴν δευτέραν ἠναγκάσθησαν οἱ Χῖοι νὰ δώσωσιν ὅμηρα εἰς τοὺς Τούρκους, νομίσαντας ὅτι ἦσαν συνεννοημένοι μετὰ τοῦ Ῥώσσου Ὀρλόφ, ὅταν ἐπυρπόλησεν εἰς τὸν ἀντικρὺ τῆς Χίου Τσεσμὲν τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον.

Ἐνταῦθα τελειόνομεν τὴν σύντομον ταύτην ἐπιτομὴν,

παραλείποντες ὡς πασίγνωστα τὰ θλιβερὰ συμβάντα τοῦ 1822, καὶ τὰ ἔκτοτε γενόμενα.

Πρὸς βοήθειαν τῆς μνήμης ἐπισυνάπτομεν τὴν χρονολογικὴν ἀνακεφαλαίωσιν ταύτην.

Ἡ Χίος κυριεύεται ὑπὸ τοῦ Τσαχᾶ, καὶ πάλιν ἐλευθεροῦται	1003
Καταπορθεῖται ὑπὸ τοῦ Δομινίκου Μιχέλη	1124
Κρατεῖται ὀλίγους μῆνας ὑπὸ τῶν Βενετῶν	1171
Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Λατίνων, ὑποτάσσεται καὶ ἡ Χίος εἰς τοὺς Βενετοὺς	1204
Ἐπανέρχεται ἡ Κωνσταντινούπολις εἰς τοὺς Γραικοὺς, (καὶ πρὸ αὐτῆς ἡ Χίος)	1261
Ὁ Ζαχαρίας Βενεδέτος διορίζεται ἄρχων τῆς Χίου	1268
Οἱ διάδοχοι τοῦ Βενεδέτου διώκονται ἀπὸ τὴν Χίον ὑπὸ τοῦ Ἀνδρονίκου	1329
Οἱ Γενουήσιοι κυριεύουσι τὴν Χίον	1340
Αἱ κῶμαι τῆς Χίου καταπαίονται ὑπὸ 60 πλοίων τοῦ Παιαζήτου	1391
Οἱ Βενετοὶ πολιορκοῦσι τὴν Χίον	1431
Ἡ Χίος κυριεύεται ὑπὸ τοῦ Πιάλ Πασσᾶ	1566
Προσβολὴ τῶν Φλωρεντίνων κατὰ τῆς Χίου	1599
Οἱ Βενετοὶ κυριεύουσι τὴν Χίον	1694
Οἱ Βενετοὶ διώκονται ἐκ τῆς Χίου ὑπὸ τῶν Τούρκων	1695
Καταστροφὴ τῆς Χίου	1822

ΠΕΡΙ ΚΟΛΑΚΕΙΑΣ.

Η ΜΕΝ κολακεία δύναται νὰ ὁποληφθῇ, ὅτι εἶναι ὁμιλία ἄτιμος, ἀλλὰ συμφέρουσα πρὸς τὸν κολακεύοντα. Ὁ δὲ κόλαξ τοιοῦτος, ὥστε πορευόμενος μὲ τὸν φίλον του λέγει πρὸς αὐτὸν, Σοχάζεσαι ὅτι σὲ παρατηροῦσιν οἱ ἄνθρωποι; τοῦτο εἰς κάνενα ἀπὸ τοὺς πολίτας δὲν γίνεται εἰμὴ εἰς σέ· χθὲς σὲ ἐπήνουν εἰς τὴν στοὰν, διότι, ἐνῷ ἐκάθηντο ἐκεῖ ὑπὲρ τοὺς τριάκοντα, καὶ συνέπεσε λόγος, Ποῖος νὰ ἦν' ὁ ἄριστος τῶν πολιτῶν, ὅλοι ἀπὸ σὲ ἤρχισαν, καὶ εἰς σὲ ἐτελείωσαν· καὶ ἄλλα τοιαῦτα λέγει. Ὅταν δὲ τύχῃ νὰ πέσῃ τίποτε ῥάμμα εἰς τοῦ φίλου τὸ φόρεμα, ἢ ἄχυρον ἀπὸ τὸν ἄνεμον εἰς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, τὸ ἐκβάλλει ὁ κόλαξ, καὶ γελάσας λέγει, Βλέπεις, ὅτι δύο ἡμέρας δὲν σ' ἐντάμωσα, καὶ ἐγέμισε τὸ γένειόν σου ἀπὸ τρίχας λευκάς, ἂν καὶ πρὸς τὴν ἡλικίαν σου ἔχῃς ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὴν τρίχα μέλαιναν. Καὶ ὅταν λέγῃ ὁ φίλος τί, ὁ κόλαξ προστάσσει τοὺς ἄλλους νὰ σιωπῶσιν· ὅταν δὲ ἀκούῃ, τὸν ἐπαινεῖ, καὶ ὅταν παύσῃ ὁμιλῶν, τὸν χειροκροτεῖ, λέγων, Εὖγε! Ἂν δὲ ἀστεϊσθῇ μὲ τρόπον ἄχαριν, αὐτὸς κυριεύεται ἀπὸ γέλωτα, καὶ ἐμφράττει τὸ στόμα μὲ τὸ φόρεμά του, ὡς μὴ δυνάμενος τάχα νὰ κρατηθῇ ἀπὸ τὸν γέλωτα. Καὶ καθ' ὁδὸν προστάσσει τοὺς ἀπαντῶντας νὰ σταθῶσιν ἕως οὗ διεκῇ ἐκεῖνος. Ἀγοράζει δὲ καὶ μῆλα καὶ ἀπίδια, καὶ φέρων τὰ δίδει εἰς τὰ παιδία, βλέποντος ἐκείνου, καὶ ἔπειτα φιλεῖ αὐτὰ, λέγων, Καλοῦ πατρὸς νεώττια (πουλάκια)· καὶ ὅταν ὁ φίλος ἀγοράζῃ, παρόντος ἐκείνου, ὑποδήματα, λέγει ὁ κόλαξ, ὅτι τὸ ποδάριον εἶναι συμμετρότερον τοῦ ὑποδήματος. Ὅταν δὲ πορεύηται πρός τινα φίλον διὰ νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ, προτρέχει αὐτὸς, καὶ λέγει, Πρὸς σὲ ἔρχεται· καὶ ἐπιστρέφων λέγει πρὸς αὐτὸν, Ἔδωκα τὴν εἴδησιν· ἔτι δὲ εἶναι καλὸς νὰ ὑπηρετήσῃ καὶ τὰ τῆς γυναικείας ἀγορᾶς χωρὶς ν' ἀναπνεύσῃ. Καὶ ἀπὸ τοὺς συνευωχουμένους πρῶτος ἐπαινεῖ τὸν οἶνον· καὶ καθήμενος πλησίον τοῦ φίλου, λέγει, Πολλὰ ἀνορέκτως τρώγεις· καὶ λαβὼν μερίδα ἐκ τῆς τραπέζης, προσφέρει πρὸς αὐτὸν, λέγων, Τοῦτο εἶναι πολλὰ καλὸν βέβαια· πρὸς τούτοις τὸν ἐρωτᾷ, μήπως κρυόνει, καὶ ἂν θέλῃ νὰ βάλῃ νὰ ἐπάνω του τὸ ἐπανωφόρεμά του, καὶ πρὸς τούτοις τὸν περισκεπάζει. Ταῦτα δὲ λέγων, πλησιάζει καὶ εἰς τὸ ὠτίον του καὶ τοῦ ψιθυρίζει, καὶ ἀτενίζων πρὸς ἐκεῖνον ὁμιλεῖ πρὸς τοὺς ἄλλους. Εἰς δὲ τὸ θέατρον λαμβάνει ἀπὸ τὸν δοῦλον τὰ στρώματα, καὶ τὰ ὑποστρώνει αὐτός. Βεβαιόνει δὲ καὶ ὅτι ἡ οἰκία εἶναι μὲ καλὴν ἀρχιτεκτονικὴν ᾠκοδομημένη, καὶ ὁ ἀγρὸς καλῶς γεωργημένος, καὶ ἡ εἰκὼν ὁμοία τοῦ πρωτοτύπου· καὶ εἰς ἕνα λόγον, δύναταί τις νὰ παρατηρήσῃ τὸν κόλακα, ὅτι καὶ λέγει, καὶ πράττει ὅλα ἐκεῖνα, μὲ τὰ ὁποῖα στοχάζεται ὅτι θέλει εὐχαριστήσειν.—ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΣ.

ΕΞΟΛΟΘΡΕΥΜΟΣ ΤΩΝ ΘΗΡΙΩΝ.

Προ τρισχιλίων χρόνων ἀγεληδὸν ἐπλανῶντο τὰ ἀγριώτατα τῶν θηρίων, ὁποῖα οἱ λέοντες, αἱ ἄρκτοι, αἱ ὗαιναι, οἱ πάνθηρες, οἱ ἐλέφαντες, οἱ ῥινοκέρωτες, κτλ. Ἀλλὰ μέρος μὲν διὰ τῆς ἐπιτηδειότητος καὶ πανουργίας, μέρος δὲ διὰ τῆς ῥεψοκινδύνου τόλμης, κατώρθωσεν ὁ ἄνθρωπος οὐχὶ μόνον τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν νὰ ὀλιγοστεύσῃ, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος ὅλον νὰ συνωθήσῃ εἰς ἀπροσίτους σχεδὸν ἐρήμους. Ὁμοίως δ' ἀπεμάκρυνε βαθμηδὸν καὶ τὰ φοβερὰ κήτη ἀπὸ τοὺς αἰγιαλοὺς ὅπου συχνάζει. Διὰ τοῦτο πούποτε τῆς Μεσογείου δὲν φαίνονται πλέον φάλαιναι, ἐνῷ ἄλλοτε ἠγρεύοντο καὶ εἰς τὸν κόλπον αὐτὸν τῆς Γασκονίας τόσαι, ὥστε οἱ τοῦ τόπου αὐτοῦ ἁλιεῖς κάτοικοι καὶ τοὺς ἀγροὺς περιέφρατον μὲ τὰ τερατώδη αὐτῶν ὀστᾶ.

Αἰτία δὲ τῆς γενικῆς ταύτης φθορᾶς δὲν ὑπῆρξε μόνον τῶν λαῶν ἡ κυνηγεσία, ἀλλὰ συνήργησαν μᾶλλον εἰς τοῦτο καὶ οἱ τῶν θηρίων ἀγῶνες, οἱ ὁποῖοι τόσον ἤδυνον τοὺς παλαιοὺς Ῥωμαίους. Τωόντι, ἀπίστευτος σχεδὸν φαίνεται ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευομένων εἴτε ἐπὶ δημοσίων ἑορτῶν, εἴτε εἰς τὸ ἀμφιθέατρον. Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν μανθάνομεν, ὅτι ὁ μὲν Μέτελλος μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Μακεδονίας ἔφερεν εἰς Ῥώμην ὡς 150 ἐλέφαντας, οἵτινες κατετοξεύθησαν ἔπειτα εἰς τὸ ἀμφιθέατρον, ὅπου τοὺς ἔβαλον νὰ μάχωνται· ὁ δὲ Πτολεμαῖος, ἑορτὴν τελῶν πρὸς τιμὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Σωτῆρος, καὶ μιμούμενος τοῦ Διονύσου τὸν ἴακχον θρίαμβον, παρέστησεν ἐλάφους, βουβάλους, στρουθοὺς, ὀρτυγας, καμήλους, πρόβατα τῆς Αἰθιοπίας, λεοπαρδάλεις, πάνθηρας, ἄρκτους, καὶ πολλοὺς ἐλέφαντας.

Οἱ τοιοῦτοι ἀγῶνες, οἱ ὁποῖοι καταχὰς συνεστήθησαν διὰ πολιτικοὺς σκοπούς, μετεβλήθησαν ἔπειτα εἰς ἐπίδειξιν ματαίας καὶ γελοιώδους πολυτελείας. Ὅθεν ὁ μὲν Πομπήϊος, ἐγκαινιάζων τὸ θέατρον αὐτοῦ, μετὰ πολλῶν ἄλλων θηρίων ἔδειξεν εἰς τὸν δῆμον 400 πάνθηρας καὶ 600 λέοντας, ὁ δ' Ἀντώνιος περιέτρεχε τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, ἔχων λέοντας εἰς τὴν ἅμαξαν ἐζευγμένους· καὶ ὁ Καῖσαρ αὐτὸς προσέφερε 400 λέοντας, καὶ προσέτι τεσσαράκοντα ἐλέφαντας συναθροίσας ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς μάχην πρῶτον μὲ πεζοὺς, ἔπειτα δὲ καὶ μὲ ἱππεῖς. Ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι ἐκήρυξαν τὸν αὐτὸν μανιώδη πόλεμον καὶ κατὰ τῶν ἐνύδρων ζώων, διότι 36

κροκόδειλοι κατεσπαράχθησαν συναλλήλως διὰ νὰ τέρψωσιν αὐτοὺς εἰς τοῦ Φλαμινίου τὸ ἀμφιθέατρον.

Πρᾶγμα παράδοξον! ὁ Τίτος αὐτὸς ἐξέθηκεν εἰς φόνον ἔμπροσθεν τοῦ αἱματοχαροῦς καὶ βαρβάρου τῆς Ῥώμης ὄχλου ἐννέα χιλιάδας διαφόρων ζώων· ὁ δὲ Τραϊανὸς ἕνδεκα χιλιάδας. Κατ' ἐξοχὴν ὅμως ὁ Πρόβος διέπρεψεν εἰς τὴν πονηρὰν ταύτην ἁμιλλαν, καὶ συνήγαγε πλειότερα ὑπὲρ πάντα ἄλλον ζῶα.

Τὰ ἀηδέστατα ταῦτα θεάματα ἐξηκολούθησαν ἕως τῆς παρακμῆς καὶ πτώσεως τοῦ δυτικοῦ βασιλείου· ἐπειδὴ αἱ ἀπαγορεύσεις τοῦ Κωνσταντίνου δὲν ἴσχυσαν πρότερον νὰ καταπαύσωσι τοιαύτην ἀπειρόκαλον καὶ βαρβαρικὴν συνήθειαν. Ἐν τοσούτῳ ὅμως οἱ ἀλλεπάλληλοι καὶ συχνοὶ οὗτοι φόνοι κατέστησαν σπάνια τὰ ἄλλοτε πολυπληθῆ θηρία, καὶ ἐφυγάδευσαν αὐτὰ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου τὰς κατοικίας. Εἰς τοῦτο δὲ συνέβαλον ἔπειτα καὶ αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν βαρβάρων εἰς τὴν Εὐρώπην, ὡς καὶ ὁ τῶν πόλεων συνοικισμός, καὶ ἡ τῶν δασῶν δενδροτομία.

Πιστεύομεν ὅτι καὶ τὴν σήμερον εἰσέτι σώζονται ἐντὸς τῶν πολιτισμένων τόπων θηρία· ἀλλ' ὅλα σχεδὸν ἀποφεύγουσι περίφοβα καὶ καταπεπληγμένα τὸν ἄνθρωπον ὡς κοινὸν ἐχθρὸν, εἰς ἄδυτα σπήλαια, ἢ εἰς τὸ βάθος συνηρεφῶν δρυμώνων, ὅπου ὅμως δὲν μένουσι πάντοτε εἰς παντελῆ ἀσφάλειαν.

Ο ΝΑΥΤΙΛΟΣ.

ΕΞ ὠφελίμου τινὸς βιβλιαρίου περὶ Φυσικῆς Θεολογίας, πρὸ μικροῦ ἐκδοθέντος ἐν Ἀθήναις, λαμβάνομεν τὰ ἑπόμενα·—

Μήτηρ. Ὑπάρχει μικρόν τι θαλάσσιον ζῶον, ναυτίλος ὀνομαζόμενον, πολὺ περίεργον.

Παῖς. Διατί ὀνομάζεται ναυτίλος; Πλέει ἄραγε, ὡς οἱ ναῦται, εἰς τὸ πέλαγος; καὶ τί πλοῖον ἔχει;

Μ. Ναί, υἱέ μου, πλέει· καὶ μάλιστα κατοικεῖ πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ πλοῖον, μὲ τὸ ὁποῖον κολυμβᾷ καὶ πλέει.

Π. Ἐκ τίνος πράγματος εἶναι κατεσκευασμένον τὸ πλοῖον τοῦτο;

Μ. Τὸ πλοῖον εἶναι λεπτόν τι ὄστρακον, στρογγύλον καὶ κοῖλον, λεπτὸν ὡς χαρτίον καὶ ἐλαφρότατον, ὥστε πλέει ἐπὶ τοῦ ὕδατος ἀπαραλλάκτως ὡς τὸ πλοιάριόν σου. Τὸ ὄστρακον εἶναι μέρος τοῦ θαλασσίου ζώου, καὶ ἐντὸς τοῦ ὀστράκου εἶναι τὸ ζῶν αὐτοῦ μέρος μαλακὸν καὶ μυξῶδες, ὡς ὁ κοχλίας (σάλιαγκος), πολὺ μάλιστα μαλακώτερον παρὰ τὸ ζῶν μέρος τοῦ ὀστρειδίου.

Ὅταν αὐτὸ τὸ θαλάσσιον ζῶον θέλῃ νὰ πλεύσῃ, ἐγείρει δύο μικρούς βραχίονάς του, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἠπλωμένον πρᾶγμά τι λεπτότατον, ὡς ἀράχνη, τὸ ὁποῖον φυσώμενον ὑπὸ τοῦ ἀνέμου δίδει κίνησιν εἰς τὸν ναυτίλον, καὶ οὕτω πλέει ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

Ἔχει δὲ καὶ δύο ἄλλους βραχίονας, τοὺς ὁποίους βάλλει εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τὰ δύο μέρη τοῦ ὀστράκου, καὶ μὲ αὐτοὺς κωπηλατεῖ, κινεῖται ἐγρηγορώτερον, περιστρέφεται, καὶ λαμβάνει ὁποιανδήποτε διεύθυνσιν θέλει.

Ἐξεύρεις ὅτι, ὅταν γεμίσῃ τὸ πλοιάριόν σου μὲ νερὸν, καταβυθίζεται· Τοιουτοτρόπως καὶ ὁ ναυτίλος, περὶ τοῦ ὁποίου σὲ λέγω ὀλίγον θελήσῃ νὰ καταβῇ εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης, σύρει ἐντὸς, καὶ τοὺς δύο βραχίονας, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἶναι τὸ πανίον, καὶ τοὺς ἄλλους δύο μὲ τοὺς ὁποίους κωπηλατεῖ, καὶ ἔπειτα μεταχειρίζεται μέθοδόν τινα διὰ νὰ σύρῃ ἐντὸς ὕδωρ, καὶ νὰ γεμίσῃ ὅλον τὸ ὄστρακον· Ἐκ τούτου δὲ γίνεται τόσον βαρὺ, ὥστε καταποντίζεται εἰς τὸ βάθος τῆς θαλάσσης ὡς πέτρα.

Ὅταν δὲ θελήσῃ πάλιν νὰ ἀναβῇ ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἐκβάλλων τὸ νερὸν ἀπὸ τὰς πολλὰς μικρὰς τρύπας, τὰς ὁποίας ἔχει εἰς τοὺς βραχίονας, γίνεται ἐλαφρὸς, καὶ ταχέως ἀναβαίνει, ἕως ὅτου φθάσῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ὅταν ὁ καιρὸς ἦναι γλυκὺς, καὶ ἡ θάλασσα γαληνιαία, ὅσοι εὑρίσκονται εἰς τὰ πλοῖα τὰ δυσπλέοντα τὸν μέγαν ὠκεανὸν, βλέπουν συνεχῶς πλῆθος τῶν θαλασσίων τούτων ζώων, τὰ ὁποῖα, ὡς ναῦται εἰς τὰ πλοῖά των, ἔχοντα τὰ πανία ἠπλωμένα, περιπλέουν μὲ ἄκραν εὐθυμίαν. Ἀλλ' ὅταν ὁ ἄνεμος σφοδρύνῃ, ἢ ὅταν ἐνοχληθῶσιν ἀπὸ τίποτε, συστέλλουν ἐντὸς τὰ πανία καὶ τοὺς βραχίονάς των, γεμίζουν τὸ ὄστρακον ἀπὸ θάλασσαν, καὶ καταβαίνουν εὐθὺς εἰς τὸ βάθος τοῦ ὠκεανοῦ, καὶ δὲν ἀναφαίνονται εἰμὴ μετά τινα καιρόν.

ΟΙ ΠΑΡΙΣΙΟΙ, ΑΠΟ ΤΟΥ 1789 ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ 1815.

4.

ΑΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

ΑΠΕΡΙΓΡΑΠΤΟΝ φρίκην ἠσθάνθη ἅπασα ἡ Εὐρώπη, μαθοῦσα τὴν ἀπάνθρωπον θανάτωσιν τοῦ ἀγαθοῦ Λοδοβίκου. Ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἤρχισε κάκιστα νὰ διοικῆται ἡ Γαλλία διὰ πολλὰ ἔτη κατὰ συνέχειαν. Τὸ ἥμισυ σχεδὸν ἀπὸ τὰ μέλη τῆς συνελεύσεως, οἱ μετριώτερον φρονοῦντες, ἐπεθύμουν, ὡς προείπομεν, νὰ διασωθῇ ὁ βασιλεύς· ἀλλ' ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ πλειοψηφία κατεδίκασε τὸν Λοδοβίκον, οἱ μανιώδεις Ἰακωβῖνοι ἔλαβον τὴν ὑπεροχὴν εἰς τὴν συνέλευσιν, καὶ βαθμηδὸν κατήντησαν εἰς βιαιοτέρας πράξεις. Ὁ τῶν Παρισίων ὄχλος, ἰδὼν πόσην δύναμιν εἶχεν ἀποκτήσειν, ἀπεφάσισε νὰ παρασύρῃ ἔτι μᾶλλον τὰ πράγματα. Πολλάκις ἐφώρμων εἰς τὰς Τουϊλερίας ἐνῷ τὰ μέλη ἐσυνεδρίαζον, καὶ δημηγοροῦντες ἔλεγον εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τί ὤφειλον νὰ πράξωσιν εἰς ταύτην καὶ τί εἰς ἐκείνην τὴν περίστασιν, καὶ συγχρόνως ἠπείλουν αὐτοὺς εἰνιττόμενοι τί ἔμελλε ν' ἀκολουθήσῃ, ἂν αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ λαοῦ δὲν ἐλάμβανον τὴν προσήκουσαν ἀκρόασιν. Τὴν 27ην Μαΐου, δισχίλιαι περίπου γυναῖκες, συναθροισθεῖσαι πέριξ τοῦ βουλευτηρίου, ἐφέροντο ὡς τόσαι μαινάδες, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν νὰ διασκορπισθῶσι χωρὶς νὰ κακοποιήσωσι. Τὴν ἐπαύριον ἠκολούθησέ τι ἐν τῷ μέσῳ τῆς συνελεύσεως, τὸ ὁποῖον ἄριστα δεικνύει τὸν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν τρόπον τοῦ ἀμφισβητεῖν· ἐν ἀπὸ τὰ μέλη ἤρχισε νὰ ἐξελέγχῃ τὰς βιαίας πράξεις τῶν δημοκρατικῶν, καὶ θηριώδης τις κρεωπώλης ἀναστὰς, σφοδρῶς ἐκτύπησεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ στήθους, ὥστε καὶ τὸν ἔστρωσε καταγῆς. Ἐπὶ μιᾶς ἢ δύο περιστάσεων, καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε νὰ γένῃ ψηφηφορία, ὥρμησεν εἰς τὴν αἴθουσαν ὁ ὄχλος, καὶ ἔδωκε ψήφους μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων, ὥστε φυσικὰ ὑπερίσχυσε τὸ ἴδιον αὐτοῦ θέλημα. Ἀλλὰ τὴν 31ην ἐφάνη πληρέστατα ἡ ἀδυναμία τοῦ μετριωτέρου κόμματος. Εἰς τὰς πέντε ὥρας, τὸ πρωΐ, προσεκλήθη ὁ λαὸς εἰς τὰ ὅπλα· τὰ μέλη ἐτάχυναν εἰς τὴν συνέλευσιν· καὶ μετ' ὀλίγον ἐφάνη πλῆθος λαοῦ, ἐπὶ κεφαλῆς ἔχον ἄνδρα, ὅστις ἀνεδέχθη δημηγόρου ἀξίωμα. Ἀπῄτησε τὰς κεφαλὰς κάμποσων μετριοφρόνων μελῶν, καὶ ἐπρότεινε νὰ πληρόνωνται εἰς τὰς ἐργατικὰς κλάσεις ἀνὰ τεσσαράκοντα σολδία τὴν ἡμέραν, ὅσον χρόνον ὡπλοφόρουν. Ἡ πρότασις αὕτη ἀμέσως ὑπεβλήθη εἰς ψηφηφορίαν, καὶ, ἐπειδὴ πολλοὶ ἐκ τοῦ ὄχλου ἤνωσαν τὰς ψήφους αὐτῶν μὲ τὰς τῶν ἀντιπροσώπων, ἐνεκρίθη. Νομοθεσία τόσον ἄτοπος ἤθελε μᾶς κινήσειν εἰς γέλωτα, ἐὰν μετ' αὐτῆς δὲν ἀνεγινώσκομεν πολλὰ, πλέον ἁρμόδια νὰ διεγείρωσι φρίκην.

Ἀλλὰ τὴν 2αν Ἰουνίου τὰ πράγματα ἔλαβον ἔτι σπουδαιοτέραν μορφήν. Αἱ Τουϊλερίαι περιεκυκλώθησαν ἀπὸ τεσσαράκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν ὡπλισμένων μὲ κοντάρια, λόγχας, αἰχμὰς, καὶ ἄλλα ὅπλα· οὗτοι δὲ ὄχι μόνον καθύβρισαν τοὺς ἀντιπροσώπους, ἐνῷ προέβαινον εἰς τὰς θέσεις αὐτῶν, ἀλλὰ, καὶ ἀφοῦ ἤρχισαν τὰς συνεδριάσεις, τοὺς ἐφυλάκωσαν τρόπον τινὰ, μὴ συγχωροῦντες εἰς αὐτοὺς νὰ ἐξέλθωσι τοῦ βουλευτηρίου. Τὰ εἰκοσιπέντε μέλη, τῶν ὁποίων εἶχον ἀπαιτηθῆ αἱ κεφαλαὶ, σφοδρᾶς τώρα παρεκινοῦντο κατὰ τῶν πράξεων τῆς δημοτικῆς φατρίας, καὶ κατηγόρησαν τὰ βιαιότερα ἐκ τῶν μελῶν ὡς φιλοταράχους καὶ φιλανάρχους. Καὶ εἰς ταύτην δὲ, ὡς καὶ εἰς τὴν προειρημένην περίστασιν, κατέστη ἐπίσημος ὁ κρεωπώλης, μὲ πληγὰς εἰς λόγους ἀποκρινόμενος. Ἐπιτροπή τις ἐκ τοῦ ὄχλου ἐμβῆκε, τέλος, εἰς τὴν αἴθουσαν, καὶ πάλιν ἐζήτησε τὰς κεφαλὰς τῶν εἰκοσιπέντε· ἀλλ' οὗτοι, διὰ νὰ σώσουν τὴν ζωὴν, ἔστερξαν νὰ παραιτηθῶσιν ἀπὸ τὰς ἕδρας των, δι' ὃ καὶ ὑπέπεσεν ἔτι μᾶλλον ἡ συνέλευσις εἰς τὴν δύναμιν τοῦ λαοῦ.

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΦΟΒΟΥ.

Ἡ συνταγματικὴ εὐταξία ἦτον ἤδη κατεστραμμένη· πᾶς μετριόφρων εἶχε διωχθῆν ἐκ τῆς ἐθνικῆς συνελεύσεως, καὶ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης ἤρχισεν ἐποχὴ τόσον φρικώδης, ὥστε μόλις εὑρίσκομεν ἄλλην παράλληλον αὐτῆς εἰς τὰ χρονικὰ τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν. Ἀπὸ τῆς 2ας Ἰουνίου, 1793, μέχρι τῆς 27ης Ἰουλίου, 1794, ὁπότε ὁ Ῥοβεσπιέρρος ἐθανατώθη, φόβος καὶ τρόμος ἐβασίλευεν εἰς τοὺς Παρισίους.

Ἡγούμενος τῆς συνελεύσεως ἦτο καθ' ὅλα ὁ Ῥοβεσπιέρρος· τὰ δὲ λοιπὰ μέλη τίποτε σχεδὸν ἄλλο δὲν ἔπραττον εἰμὴ νὰ καταγράφωσι τὰ ὑπ' αὐτοῦ προτεινόμενα. Μεταπολιτευτικὸν δικαστήριον συνεστήθη διὰ τὴν σύντομον δίκην τῶν πταισμάτων, ὡς καὶ ἐπιτροπὴ τῆς δημοσίου ἀσφαλείας, καὶ ἐπαναστατικὴ ἐπιτροπὴ, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ σχεδιάζειν καὶ ἐνεργεῖν ἐπαναστάσεις, χρείας τυχούσης. Περὶ δὲ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων εἰς τὴν δεινὴν ταύτην περίστασιν, ἃς κρίνῃ ἀπὸ τὰ ἑπόμενα ὁ ἀναγνώστης. Ἐπὶ τοσοῦτον εἶχε διαδοθῆν τὸ μίασμα τῆς ἀπιστίας, ὥστε, ὑπὸ φόβου ὠθούμενος ὁ Παρισίων ἀρχιεπίσκοπος, ὑπῆγε μετὰ πολλῶν ἄλλων ἱερωμένων εἰς τὴν συνέλευσιν τὸν Νοέμβριον, 1793, καὶ ἀπηρνήθη τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν, ἐγκαταλείψας ἐνταυτῷ καὶ τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ τὰ κέρδη. Ἐψηφίσθη δ' ἔπειτα, ὅτι ἡ ἐλευθερία, ἡ ἰσότης, καὶ τὸ λογικὸν νὰ συνιστῶσι τὴν μόνην θρησκείαν, καὶ νὰ κλεισθῶσιν ἅπασαι αἱ ἐκκλησίαι. Ἀλλὰ, μολονότι τὰ μέγιστα εἶχεν ἐξαχρειωθῆν ὁ λαὸς, εὑρέθη μ' ὅλον τοῦτο ἀναγκαῖον, νὰ καταργηθῇ τὸ ἔσχατον τοῦτο ψήφισμα. Τὸ πρῶτον ὅμως ἔμεινε κύριον, καὶ δύναταί τις εὐκόλως νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἡ κατάργησις παντὸς θρησκευτικοῦ χαλινοῦ ἐπέφερε τὰς δεινοτέρας καταχρήσεις. Πανταχοῦ ἔβλεπέ τις μεθυσμένους ἄνδρας καὶ ἀσώτους γυναῖκας, καταπατοῦντας ἱερὰ σκεύη καὶ λείψανα τῆς εὐσεβείας· αἱ ἐκκλησίαι ἀπεγυμνώθησαν· αἱ προτομαὶ καὶ εἰκόνες κατεστράφησαν, καὶ ἄσματα χλευαστικὰ ἐγράφοντο καὶ ἐτραγῳδοῦντο, ὡς παρῳδίαι τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων. Αἱ τελεταὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ γενικῶς παρητήθησαν, καὶ οἱ ἄμβωνες ἐγκατελείφθησαν, εἰς ὅλην τὴν ἐπαναστατημένην Γαλλίαν· παντοῦ ἐσίγων οἱ θρησκευτικοὶ κώδωνες· ἡ Κυριακὴ παντάπασιν ἐξηλείφθη· ἡ κολυμβήθρα παρερρίφθη· ἡ ἐπιτάφιος ἀκολουθία δὲν ἠκούετο πλέον· δὲν παρεμυθοῦντο οἱ ἀσθενεῖς, οὐδ' ἐκοινώνουν οἱ ἀποθνήσκοντες· καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ Ἑθνισμοῦ, ὁμοῦ καὶ τὰ ἄτοπα τῆς πλέον ἐνθουσιώδους ἀπιστίας, ἐβεβήλουν τὴν κακοδαίμονα χώραν. Κατὰ πᾶσαν δεκάτην ἡμέραν, ἐκηρύττετο δημοσίως ἡ ἀθεία εἰς τὸν πεπλανημένον λαὸν, καὶ ἐφ' ὅλων τῶν δημοσίων κοιμητηρίων ἐπεγράφη, Ὁ Θάνατος εἶναι ὕπνος αἰώνιος!

Ὁ Ῥοβεσπιέρρος καὶ ὁ Μαράτης ἦσαν τώρα τὰ εἴδωλα τοῦ λαοῦ· δυσκολεύεται δέ τις νὰ εἴπῃ, ποῖος ἐκ τῶν δύο ἦτον ὁ μιαρώτερος κακοῦργος· καὶ ὁ μὲν πρῶτος δεκατέσσαρας μῆνας ἀφέθη ὑπὸ τῆς ἀκατανοήτου Προνοίας νὰ μαστίζῃ τὴν πατρίδα του· ἀλλ' ὁ δεύτερος, ἀφοῦ ὀλίγας ἑβδομάδας ἐπίρασε θριαμβεύων, ἐστάλθη ἐνώπιον τοῦ Δημιουργοῦ ἐκείνου, τοῦ ὁποίου τοσάκις εἶχεν ἀρνηθῆν τὴν ὕπαρξιν. Νεᾶνίς τις, Καρλόττα Κορδάη ὀνομαζομένη, κάτοικος δὲ τῆς ἐν Νορμανδίᾳ Καέν, μαθοῦσα τὰς ἐν Παρισίοις γινομένας ἀνηκούστους σκληρότητας, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μαράτου ὡς ἐπιτοπλεῖστον, ἀπεφάσισε νὰ θανατώσῃ αὐτὸν, προθυμουμένη νὰ θυσιασθῇ αὐτὴ, ὥστε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα της ἀπὸ τοιοῦτον τέρας. Φθάσασα λοιπὸν εἰς Παρισίους, ἔπεμψε γραμμάτιον πρὸς τὸν Μαράτην, ἐπαγγελλομένη ὅτι εἶχε νὰ τὸν κοινοποιήσῃ σπουδαίας τινὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις. Μετά τινα ἀργοπορίαν ἔλαβε τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέλθῃ, καὶ εἰς τὸ διάστημα τῆς συνδιαλέξεως ἔμαθε παρ' αὐτοῦ ὅτι σκοπὸν εἶχε νὰ λαιμητομήσῃ ἐντὸς ὀλίγου μερικοὺς τῶν εἰς Νορμανδίαν καταφυγόντων· τὴν στιγμὴν ταύτην ἔσυρεν ὑποκάτωθεν τοῦ φορέματός της μακρὰν τινα μάχαιραν, τὴν ὁποίαν ἐνέπηξεν εἰς τὴν καρδίαν του. Καὶ ὁ μὲν Μαράτης πολλὰ συντόμως ἀπέθανεν, ἡ δὲ γυνὴ ἀρθεῖσα

ἡσύχως νὰ τὴν μεταφέρωσιν εἰς τὴν φυλακήν. Ἐξετασθεῖσα ἑπομένως, ἀφόβως ὡμολόγησε τὴν πρᾶξιν, καὶ ὁμοφώνως κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Τὴν 17ην Ἰουλίου, περὶ τὴν ἑβδόμην ἑσπερινὴν ὥραν, ὡδηγήθη εἰς τὸν τόπον τῆς σφαγῆς. Εἰς τὰς ὕβρεις τῶν λυσσωδῶν γυναικῶν, αἵτινες, ὁμοίως μὲ ἐριννύας, περιεκύκλωσαν τὴν λαιμητόμον, ἀντιπαρέταξε συμπαθητικὸν μειδίαμα. Μέγα μέρος τῶν θεατῶν, ὅτε διέβαινεν, ἐγύμνωσαν μὲ σέβας τὰς κεφαλάς των· ἄλλοι τὴν ἐκρότουν τὰς χεῖρας, διότι ἔστεκον εἰς τὸ σφαγεῖον ὄχι μὲ ἄλλην καρδίαν παρὰ εἰς τὸ θέατρον. Μέχρι τέλους διέμεινε σταθερὰ, μὲ ἀναλλοίωτον ὄψιν· μόνον δὲ, ὅτε ὁ ὁήμιος ἔδεσε τοὺς πόδας εἰς τὴν σανίδα, καὶ τῆς ἐπῆρε τὸ κάλυμμα τοῦ τραχήλου, περιεχύθη παρθενικὸν ἐρύθημα εἰς τὸ πρόσωπόν της, τὸ ὁποῖον δὲν ἔλειψεν εἰμὴ ἀφοῦ ἡ κεφαλὴ ἐδείχθη εἰς τὸν λαόν.

Ὀλίγον ὕστερον τοῦ συμβάντος τούτου διεκήρυξεν ἡ ἐθνικὴ συνέλευσις, ὅτι ἡ Γαλλία ἤθελε μένειν δημοκρατία, ἑωσοῦ νὰ κλεισθῇ εἰρήνη μετὰ τῆς ἐπιλοίπου Εὐρώπης· τὸ ψήφισμα δὲ τοῦτο ἦτον ὁ πρόδρομος σειρᾶς σφαγῶν, αἱ ὁποῖαι διήρκεσαν μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ῥοβεσπιέρρου.

ΘΑΝΑΤΩΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ.

Ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀπεκεφαλίσθη τὴν 21ην Ἰανουαρίου· ἀλλὰ τῶν λοιπῶν κλάδων τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας δὲν ἔγινεν ἔκτοτε κάμμία μνήμη. Ἦσαν πεφυλακισμένοι εἰς τὸ Τέμπλον μέχρι Ὀκτωβρίου μηνὸς, ὅτε ἡ δυστυχεστάτη βασίλισσα, Μαρία Ἀντωνία, κατεδικάσθη, ὡς πρότερον ὁ σύζυγος αὐτῆς. Ἡ βασίλισσα καὶ ἡ οἰκογένειά της ἐκράτουν δωμάτια ὑπεράνω ἐκείνων, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ βασιλεὺς εὑρίσκετο πεφυλακισμένος· τὴν πρωΐαν δὲ τῆς τούτου θανατώσεως περιέμενεν ἡ οἰκογένεια νὰ ἐνταμώσῃ αὐτὸν, καὶ νὰ τὸν δώσῃ τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν· ἀλλ' οὔτε κἂν ὅτι ἐξῆλθε τῆς φυλακῆς ἐγνώριζαν, ἑωσοῦ ἐκ τοῦ κρότου τῶν κανονίων ἔμαθον ὅτι πλέον δὲν ὑπῆρχε. Μετὰ ταῦτα κατήντησεν αὐστηρότερος παρὰ ποτὲ ὁ φυλακισμός των, καὶ μετ' ὀλίγον ὑπέφερεν ἄλλην ἀγωνίαν ἡ βασίλισσα, τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἀποχωρισθεῖσα ἐκ διαταγῆς τῆς συνελεύσεως. Τὸν Αὔγουστον μετεφέρθη εἰς τὴν φυλακὴν τῆς Κογκιερεγερίας, ὅπου δὲν εὑρῆκε τὴν παραμικρὰν ἑτοιμασίαν πρὸς ὑποδοχήν της· "Τί ποτε δὲν χρειάζεται," εἶπε πρὸς τοὺς δεσμοφύλακας ὁ αὐτὴν συνοδεύσας, "παρὰ ἓν σακκίον ἀχύρινον διὰ ταύτην τὴν γυναῖκα." Ἀλλ' οἱ δεσμοφύλακες ἐφέρθησαν ὀλίγον τι ἀνθρωπινώτερα. Παρθένος τις, ἡ ὁποία οὔτε μετὰ τῆς βασιλίσσης οὔτε μετὰ τῆς αὐλῆς εἶχε πρότερον κάμμίαν σχέσιν, κρυφίως εἰς τὴν φυλακὴν εἰσερχομένη, ἐβοήθει αὐτὴν εἰς ὅλα. Τὰ μόνα δὲ σκεύη τοῦ δωματίου ἦσαν ποτατπός τις κράββατος, ἓν ξύλινον θρονίον, καὶ μικρὰ τράπεζα. Δύο στρατιῶται ἦσαν πάντοτε ἡμέραν καὶ νύκτα εἰς τὸ δωμάτιον τοῦτο, διὰ παραπετάσματος μόνον ἀπὸ τῆς βασιλίσσης χωριζόμενοι. Τέλος, τὴν 14ην Ὀκτωβρίου, ὁ θάνατος, τὸν ὁποῖον σχεδὸν ἐπόθει τώρα ὡς τὸ μόνον μέσον τοῦ ν' ἀπαλλαχθῇ τῆς κακοπαθείας καὶ τῶν ὕβρεων, ἐφαίνετο προσεγγίζων· ἀλλ' ἦτο πεπρωμένον εἰς τὴν ταλαίπωρον νὰ ἐκτεθῇ καὶ εἰς δημοσίαν δίκην, ὅπου ὄχι μόνον παντὸς εἴδους πολιτικὰ ἐγκλήματα τὴν προσήφθησαν, ἀλλὰ καί τινα προσωπικῆς φύσεως τόσον διαβολικὰ, ὥστε κατὰ πρῶτον μὲν ἐσίγησεν, ἔπειτα δὲ, φερομένη ἀπὸ εὐγενὲς αἴσθημα προσκρουσθείσης ἀξιοπρεπείας, ἐστράφη πρὸς τὰς ἐκεῖ παρούσας γυναῖκας, καὶ ἠρώτησεν αὐτὰς ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ φανταστῇ ποτὲ μήτηρ τοιοῦτον αἰσχρούργημα· ἡ ἐπίκλησις αὕτη ἐφείλκυσε τὸ μόνον τῆς συμπαθείας δεῖγμα, τὸ ὁποῖον ἐλάφρυνέ ποτε τὴν βαρυτάτην αὐτῆς ὀδύνην. Ἡ δίκη διήρκεσε μέχρι τῶν τεσσάρων ὡρῶν μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ καθ' ὅλον τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα οὔτε στιγμὴν ἐξῆλθε τοῦ δικαστηρίου, ἀξιωματικὸς δέ τις ἀπεβλήθη τῆς θέσεώς του, μόνον διότι ἔδωκεν ἀκρόασιν εἰς τὰς θερμὰς αὐτῆς παρακλήσεις, καὶ τὴν ἔφερε ποτήριον ὕδατος.

Εἰς τὰς τέσσαρας τὴν πρωΐαν τῆς 16ης Ὀκτωβρίου, κατεδικάσθη εἰς θάνατον, καὶ μετὰ ἑπτὰ ὥρας ἐκομίσθη εἰς τὸ σφαγεῖον. Ἀντὶ τοῦ μαύρου ἐνδύματος, τὸ ὁποῖον ἐφόρει ἀπὸ τῆς θανατώσεως τοῦ ἀνδρός της, ἠνάγκασαν αὐτὴν νὰ βάλῃ λευκὸν καὶ ἐσχισμένον· ἐτέθη εἰς κοινὴν ἅμαξαν μὲ τὰς χεῖρας ὀπισθάγκωνα δεδεμένας, συνωδευμένη ὑπὸ τοῦ ὁημίου της καὶ ἑνὸς ἱερέως· ἑνῷ δὲ διήρχετο τὰς ὁδοὺς, αἵτινες ἦγον εἰς τὸν τόπον τῆς θανατώσεως, ὁ συνηθροισμένος ὄχλος κατέχεεν ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς παντὸς εἴδους ἀτιμίας καὶ ὕβρεις. Ἀφοῦ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν ἐπομπεύθη εἰς τὰς ὁδοὺς, ἔφθασεν εἰς τὸ σφαγεῖον, καὶ ἡ καταισχύνη καὶ τὰ πάθη της ἐντὸς ὀλίγου ἔλαβον τὸ ποθούμενον τέλος. Δύσκολον ἀληθῶς φαίνεται νὰ ἐννοήσῃ τις, ὁποῖα αἴτια ἐνέπνευσαν τοιαύτην βάρβαρον θηριωδίαν εἰς τὸν Παρισινὸν ὄχλον, ὥστε ὄχι μόνον κραυγάζων νὰ ζητῇ τὸν θάνατον αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσχάτην ἀκόμη στιγμὴν νὰ τὴν ἐπιφορτίζῃ ἀπὸ ἀτιμαστικὰς ὕβρεις. Εἶχον ὅμως ἰδέαν τινὰ αἱ κατώτεραι τάξεις τοῦ λαοῦ, ὅτι αὐτὴ ἐμπόδισε τὰς παραχωρήσεις, τὰς ὁποίας πρὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν εἶχον ἀπαιτήσειν παρὰ τοῦ βασιλέως. Δῆλον εἶναι ἐκ πολλῶν τόπων εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν θλιβερῶν ἐκείνων χρόνων, ὅτι αὐτὴ εἶχε πλειοτέραν νοητικὴν δύναμιν παρ' ὁ Λοδοβίκος· καὶ ἠσθάνετο ἴσως ὁ λαὸς, ὅτι ἡ δύναμις αὕτη πολλάκις ἀνεχαίτισεν αὐτοὺς εἰς τὸν παράφορον δρόμον των.

Τὰ βίαια μέλη τῆς συνελεύσεως ἔστρεψαν ἀκολούθως τὴν προσοχὴν εἰς τοὺς ἀποδιωχθέντας μετριόφρονας, καὶ εἰς ἄλλους προσέτι τοῦ αὐτοῦ κόμματος. Οὗτοι ἐκαλοῦντο Γιροντδισταὶ ἢ Γερουναῖοι, οἱ δὲ τῆς βιαιοτέρας φατρίας ἐλέγοντο οἱ τοῦ Ὄρους. Τὸν Ὀκτώβριον 133 ἀντιπρόσωποι ἐκ τοῦ Γιροντδιστικοῦ κόμματος κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου περὶ τὰ δύο μὲν τριτημόρια ἐπέτυχον ἢ νὰ ἐξέλθωσιν

ἀπὸ τὰ Γαλλικὰ χώματα, ἢ νὰ μείνωσι κεκρυμμένοι· τὸ δὲ λοιπὸν τριτημόριον ἀπεκεφαλίσθη. Εἰκοσιένας τῶν ἐπισημοτέρων ἐλαιμητομήθησαν εἰς μίαν ἡμέραν, τὴν 1ην Νοεμβρίου· ἦσαν δ' ἅπαντες εὔγλωττοι καὶ σοφοὶ ἄνδρες, καὶ δικαίως παρετηρήθη, ὅτι σπανίως ὑπέπεσον διαμᾶς τοσοῦτοι ἐξοχοι ἄνδρες ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου.

Μετὰ μίαν ἑβδομάδα ἐθανατώθη καὶ ὁ Δοὺξ τῆς Αὐρηλίας, ὅστις εἶχεν ἤδη ἐπισύρειν καθ' ἑαυτοῦ τὸν βδελυγμὸν ὅλων τῶν κομμάτων, ἀκόμη καὶ τῶν λίαν δημοκρατικῶν, καθὸ ψηφηφορήσας, ὡς πλατύτερον ἀλλαχοῦ εἴπαμεν, κατὰ τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Λοδοβίκου. Τὸ ἔγκλημα, δι' ὃ κατεδικάσθη, ἦτον ὅτι ἀπέβλεπεν εἰς τὸν θρόνον, καὶ πιθανὸν ὅτι ἀληθῶς εἶχε τοιοῦτον σκοπόν· ἀλλὰ τὸ μεταπολιτευτικὸν δικαστήριον ὀλίγον ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἀληθείας ἢ τοῦ ψεύδους τῶν κατηγοριῶν. Κατεδικάσθη καὶ ἀπέθανε μετὰ μεγάλης σταθερότητος.

Τὴν θανάτωσιν τοῦ Αὐρηλίας ἠκολούθησε μετ' ὀλίγον ἡ τῆς Δεσποίνης Ῥολάνδας, συμβίας τοῦ ὑπουργοῦ, ὅστις κατὰ τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐπαναστάσεως ἔχαιρε τοσαύτην ὑπόληψιν παρὰ τῷ δήμῳ. Αἱ κατ' αὐτῆς κατηγορίαι δὲν ἦσαν πάρεξ μίγμα τι φλυαριῶν καὶ ἀνάνδρων ὕβρεων, καὶ κατεδικάσθη χωρὶς κἂν νὰ λάβῃ ἄδειαν ἀπολογίας. Καὶ αὕτη, ὡς ἡ βασίλισσα, ἐξῆλθε τοῦ δικαστηρίου μὲ καρδίαν ἐλαφροτέραν, αἰσθανομένη ὅτι ὁ θάνατος ἦτο προτιμότερος συνεχῶν ὕβρεων καὶ ἀδικιῶν. Κυττάζουσα τὸ γιγαντιαῖον τῆς ἐλευθερίας ἐδῶλον, τὸ ἱστάμενον πλησίον τῆς λαιμητόμου, "Ὦ ἐλευθερία," ἐξεφώνησεν, "ὁποῖα ἐγκλήματα πράττονται ἐν ὀνόματί σου." Συγχρόνως ἐθανατώθη καὶ ὁ σύζυγος αὐτῆς, καὶ ἄλλοι διάφοροι Γιροντδισταί.

Οὐδέποτε σχεδὸν οἱ κακοὶ ἐμπιστεύονται εἰς ἀλλήλους· ὁ Μαράτης εἶχεν ἀπολεσθῆν διὰ χειρὸς τῆς νεάνιδος Κορδάης, ἀλλ' ἔμενον εἰσέτι τολμηροὶ καὶ ἄχαρα κτήριστοι ἄνδρες νὰ κυβερνῶσιν ἢ μᾶλλον νὰ τυραννῶσι τὴν Γαλλίαν. Μεταξὺ τούτων ἦσαν ὁ Ῥοβεσπιέρρος, ὁ Δάντων, ὁ Ἔβερτος, ὁ Κάμιλλος Δεσμουλῖνος, ὁ Ἀνάχαρσις Κλοῖτζ, καὶ ἄλλοι· οὗτοι δὲ μετ' ὀλίγον ἤρχισαν νὰ βλέπωσιν ὡς ἀντίζηλοι πρὸς ἀλλήλους. Ἡ φατρία των διεσχίσθη, καὶ ὁ Ῥοβεσπιέρρος ἔδειξε τώρα ὅτι, ἐνῷ εἶχε τοσαύτην ὠμότητα ὅσην οἱοσδήποτε τῶν λοιπῶν, ἦτον ὀλιγώτερον μὲν εἰλικρινὴς παρά τινας εἰς τὰς δημοκρατικὰς ἀρχάς του, μᾶλλον δὲ πανοῦργος παρ' ἄλλους. Βαθμηδὸν κατώρθωσε νὰ φέρῃ ὅλους τοὺς ἐπισημοτέρους τῶν συγχρόνων αὐτοῦ εἰς τὸ σφαγεῖον· φαίνεται δὲ ὅτι ἡ φιλοδοξία του ἐσκόπευεν ἤδη τοιοῦτόν τι, ὁποῖον μετέπειτα πραγματικῶς ἐξετέλεσεν ὁ Βοναπάρτης. Ὁ Ἔβερτος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ εἶχον συνεργήσειν εἰς τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης τὴν θανάτωσιν· ὁ Δάντων ἐβοήθησε τὸν Ῥοβεσπιέρρον νὰ σφάξῃ τὸν Ἔβερτον· καὶ μετέπειτα ὁ Ῥοβεσπιέρρος ἀπηλλάχθη τοῦ Δάντωνος ὁμοιοτρόπως. Τὴν 5ην Ἀπριλίου, 1794, ἐθανατώθη ὁ Δάντων, ἐκφωνῶν πρὸ τῆς τελευταίας πνοῆς του, "Εἶναι ἤδη σωστὸς χρόνος, ἀφοῦ ἐνήργησα νὰ συστηθῇ τὸ δικαστήριον τῆς μεταπολιτεύσεως. Ζητῶ συγχώρησιν παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων διὰ τὴν πρᾶξίν μου ταύτην· ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἐφαντάσθην ὅτι ἤθελε γένειν ἡ μάστιξ τῆς ἀνθρωποτόνου."

Ἀπ' ἀρχῆς Ἀπριλίου μέχρι τέλους Ἰουλίου, 1794, τὸ αἷμα ἔρρεεν εἰς τὴν Πλατεῖαν Λοδοβίκου ΙΕ'. (ὅπου ἦτο στημένη ἡ λαιμητόμος) πολὺ μᾶλλον παρὰ ποτὲ ἄλλοτε κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπαναστάσεως. Ἦτο φοβερὰ ἐποχή· διότι ὁ Ῥοβεσπιέρρος μανιωδῶς ἐξωλόθρευεν ἕνα ἕκαστον, ὁ ὁποῖος ἐφαίνετο τὴν ἐλαχίστην ἔχων ἐπιθυμίαν νὰ στήσῃ τὴν πρόοδον τῆς ἀναρχίας. Καθ' ὅσον ἐμποροῦν νὰ διακριθῶσιν οἱ κινήσαντες αὐτὸν σκοποί, φαίνεται ὅτι ἐπεθύμει νὰ καταπατήσῃ πάντα ἕνα, ὁπωσοῦν φιλοδίκαιον ἢ φιλόπατριν, ἔπειτα δὲ νὰ ὑψωθῇ αὐτὸς εἰς δεσποτικὴν δύναμιν. Ἀφ' ἧς ἡμέρας ὁ Δάντων ἐθανατώθη, τριάκοντα περίπου, κατὰ μέσον ὅρον, ἐσφάζοντο πᾶσαν ἡμέραν· μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν ὁ ἀρχιεπίσκοπος Παρισίων, ὁ στρατηγὸς Δίλλων, ἡ δέσποινα Δεσμουλίνου, ὁ Μαλεσσέρβης, ὁ Σατωβριάντ, κλπ. Ὁ μέγας χημικὸς Λαβοϊζιὲρ εἶχε κάμειν μεγίστας ἐκδουλεύσεις εἰς τὴν πατρίδα του κατὰ τὸ διάστημα τῶν δύο τελευταίων χρόνων· μ' ὅλον τοῦτο, καὶ αὐτὸς, ἐπὶ οὐτιδανῇ κατηγορίᾳ, ἐλαιμητομήθη· παρακαλέσας δὲ νὰ τὸν χαρίσωσι μίαν ἡμέραν, ὥστε νὰ τελειώσῃ τινὰ πειράματα, "Ἡ δημοκρατία," τὸν εἶπαν, "δὲν χρειάζεται χημικούς" καὶ τὸν ἔβίασαν εἰς τὸ σφαγεῖον. Τὴν 10ην Μαΐου, ἡ πριγκίπισσα Ἐλισάβετ, ἀδελφὴ τοῦ φονευθέντος βασιλέως, μετεκομίσθη εἰς τὸ σφαγεῖον ἐκ τῆς φυλακῆς, ὅπου εἶχε καθίσειν βασανιζομένη εἴκοσι ἕνα μῆνα. Μετ' αὐτῆς δὲ συναπέθανον εἰκοσιτέσσαρες ἄλλοι, ἐξ ὧν καὶ τινες γυναῖκες, τὰς ὁποίας ἐζήτει νὰ παρηγορήσῃ ὅπως ἠδύνατο.

Εἰς τοσαύτην ὑπερβολὴν εἶχε φθάσειν ἡ αἱματοχυσία περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον, ὥστε οἱ κατοικοῦντες μέρη τῆς πόλεως γειτονεύοντα μὲ τὴν Πλατεῖαν τοῦ Λοδοβίκου ΙΕ'., δεινῶς πλέον ἔπασχον ἀπὸ τὴν φρίκην, τὴν ὁποίαν καθημέραν διήγειρεν εἰς τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἡ θία τῶν φονευομένων καὶ τῶν αἱματοχαρῶν φονέων των. Ἡ γῆ δὲν ἠμπόρει πλέον νὰ πίνῃ ὅλον τὸ χυνόμενον αἷμα· βραδέως ἀπέρρεεν, ἑωσοῦ συνεμιγνύετο μὲ τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ. Διὰ πολλὰς μετὰ τὴν σφαγὴν ὥρας, οἱ πόδες τῶν διαβαινόντων τὴν πλατεῖαν ἄφινον ἐντυπώσεις ἐπὶ τοῦ αἱματηροῦ ἐδάφους. Τὰ Ἠλύσια Πεδία καὶ ὁ Κῆπος τῶν Τουϊλεριῶν, ὅπου συνείθιζον νὰ περιδιαβάζωσιν οἱ πολῖται, σχεδὸν ἐξ ὁλοκλήρου ἐγκατελείφθησαν. Καὶ οἱ κάτοικοι αὐτοὶ τῶν ὁδῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας καθ' ἡμέραν ἤγοντο τὰ θύματα εἰς τὸ σφαγεῖον, ἤρχισαν νὰ παραπονῶνται, βαρυνθέντες καὶ μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ ὑποφέρωσι τὰ θλιβερὰ θεάματα, τὰ ὁποῖα τόσον συνεχῶς ἠναγκάζοντο νὰ βλέπωσι. Πολλαὶ γυναῖκες, μὴ θέλουσαι αὐτοχειρὶ νὰ φονευθῶσιν, ἐξεφώνουν, Ζήτω ὁ Βασιλεύς! καὶ οὕτω ἐπέρριπτον

εἰς τὸ δικαστήριον τῆς μεταπολιτεύσεως τὸ βάρος τοῦ νὰ τελειώσῃ τὰς δυστυχεῖς αὐτῶν ἡμέρας, ὥστε νὰ συναποθάνωσιν ἡ μὲν μετὰ συζύγου, ἡ δὲ μετ' ἀδελφοῦ.

Ἀλλ' εἰς πᾶν σχεδὸν ἀνθρώπινον στάδιον ὑπάρχει σημεῖόν τι, ἐπέκεινα τοῦ ὁποίου οὐδεὶς ἐμπορεῖ νὰ προχωρήσῃ· διότι τὰ αἰσθήματα, παραπολὺ διεγερθέντα κατὰ μίαν διεύθυνσιν, παλινδρομοῦσι τέλος καὶ ἀντενεργοῦσι. Τοῦτο ἔπαθε καὶ ὁ λαὸς τῶν Παρισίων· οἱ ἀδιάκοποι φόνοι ἐκίνησαν αὐτοὺς εἰς τρόμον καὶ ἀηδίαν, καὶ ἠκούοντο ἤδη ψιθυρισμοί, ὅτι ἀνάγκη πᾶσα ν' ἀπαλλαχθῶσι τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἀπανθρωπιῶν τούτων.

Ἕπεται ἡ συνέχεια.

Η ΕΡΩΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΔΕΣΜΟΦΥΛΑΚΟΣ, ΚΑΙ Η ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ.

ΠΟΤΕ δὲν ἐπρότεινεν ἄνθρωπος ἐρώτησιν σπουδαιοτέραν τῆς προταθείσης ὑπὸ τοῦ ἐν Φιλίπποις δεσμοφύλακος πρὸς τὸν Παῦλον καὶ Σίλαν, Κύριε, τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ; Σεισμὸς εἶχε σαλεύσειν ἕως θεμελίων τὴν φυλακὴν, καὶ ἀνοίξειν ὅλας αὐτῆς τὰς θύρας, καὶ λύσειν ἁπάντων τὰ δεσμά. Ὁ δεσμοφύλαξ, ἀίφνης ἐξυπνήσας, καὶ ἰδὼν ὅλας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς ἀνεῳγμένας, ἐνόμισεν ὅτι ἔφυγον οἱ δέσμιοι, καὶ ἀπηλπισμένος ἔσυρε τὴν μάχαιραν νὰ φονευθῇ. Ἀλλ' ὁ Παῦλος ἐμπόδισεν αὐτὸν, ἐκφωνήσας, «Μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε.» Ζητήσας φῶς ἔπειτα ὁ δεσμοφύλαξ, εἰσεπήδησε, καὶ πεσὼν ἔμπροσθεν τῶν δύο Ἀποστόλων, ἠρώτησε, Τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ; Διατί τάχα ἐπρότεινε τοιαύτην ἐρώτησιν; Μήπως ἐκινδύνευεν ἡ ζωή του; Ἀλλ' ὁ σεισμὸς φαίνεται ὅτι δὲν μετέγινε· καὶ προσέτι, ἂν εἶχε τοιοῦτον τινὰ φόβον, δὲν ἤθελεν ἐμβῆν εἰς τὴν φυλακὴν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐξέλθειν εἰς τοὺς ἀγροὺς· οὐδ' ἐκινδύνευε νὰ τιμωρηθῇ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας διὰ τὴν φυγὴν τῶν δεσμίων· καθότι ἅπαντες ἦσαν ἐκεῖ. Διατί λοιπὸν τρέμων ἐπρότεινε τὴν ἐρώτησιν ταύτην; Ἀναψιβόλως διότι ἐκείνην τὴν στιγμὴν, πρώτην ἴσως φορὰν ἐπὶ ζωῆς του, ἡ συνείδησις ἤλεγξεν αὐτὸν ὡς μέγαν ἁμαρτωλὸν κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὅστις σκλεύει τὴν γῆν, καὶ κάμνει τοὺς στύλους αὐτῆς νὰ τρέμωσι. Ἠσθάνθη ὅτι ἔχει ψυχὴν, ὅτι ὑπάρχει Θεὸς καὶ κρίσις καὶ ἀνταπόδοσις, καθ' ἣν πᾶς ἕνας ὀφείλει νὰ δώσῃ λόγον τῶν πράξεων αὐτοῦ. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ κατεβάρυνεν αὐτὸν ἡ αἴσθησις τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων, ὥστε προσέπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Παύλου καὶ Σίλα ὡς ὑπηρετῶν καὶ ἀγγελιοφόρων τοῦ Θεοῦ. Ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς ἐνησχόλει τώρα ὅλην αὐτοῦ τὴν προσοχήν.

Ἠρώτησε, Τί με δεῖ ποιεῖν, ἵνα σωθῶ; πεπεισμένος ὅτι καὶ ἠδύναντο καὶ ἤθελον νὰ ἀποκριθῶσιν ὡς ἐκ Θεοῦ, πρέσβεις τοῦ ὁποίου ἤδη ὡμολόγει αὐτούς. Ἡ ἐρώτησις ἦτο σύντομος, καὶ ἡ ἀπόκρισις σχεδὸν ἐξίσου σύντομος, Πίστευσον ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ σωθήσῃ. Εἰς τὴν σύντομον ταύτην ἀπόκρισιν τῶν θεοπνευστῶν Ἀποστόλων εὑρίσκομεν τὸ κεφάλαιον καὶ τὴν οὐσίαν τῶν πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀπαιτουμένων. Ἀλλ' ἐμπορεῖ τις νὰ εἴπῃ, Ἐγὼ πιστεύω εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ διὰ τοῦτο εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλω σωθῆν. Πλὴν ὁποία εἶναι ἡ πίστις σου, ζῶσα ἢ νεκρά; Ἔχεις πίστιν, ἥτις σὲ παρακινεῖ νὰ ὑπακούῃς τὸ Εὐαγγέλιον; Πιστεύεις μὲν ὅτι ὑπάρχει εἷς Θεός· τὸ αὐτὸ πιστεύουσι καὶ τὰ δαιμόνια, καὶ τρέμουσι. Πιστεύεις ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ οἱ δαίμονες, οἱ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ ὁποίου τόνομα ἦτο Λεγεὼν, ὡμολόγησαν αὐτὸν ὡς τὸν ἅγιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τρέμοντες παρεκάλεσαν αὐτὸν νὰ μὴ τοὺς ῥίψῃ εἰς τὴν ἄβυσσον, μήτε νὰ τοὺς βασανίσῃ πρὸ τοῦ καιροῦ. Ἀλλ' εἶχον τὴν πίστιν, ἡ ὁποία σώζει τὴν ψυχὴν, ἢ φέρει εἰς μετάνοιαν; ὄχι· ἡ περὶ Χριστοῦ πίστις αὐτῶν οὐδὲν ἴσχυσε· πίστις ἡ μὴ ἄγουσα εἰς μετάνοιαν οὐδὲν ὠφελεῖ, δὲν σώζει τὴν ψυχήν.

Ἐκ τῆς ἀληθοῦς πίστεως πηγάζουν ὅλα τὰ ἀγαθὰ ἔργα, τὰ ὄντως θεάρεστα. Χωρὶς πίστιν, λέγει ὁ Ἅγιος Παῦλος, δὲν ἐμπορεῖ τις ν' ἀρέσκῃ εἰς τὸν Θεόν. Πίστευσον (εἶπαν οἱ Ἀπόστολοι εἰς τὸν δεσμοφύλακα) ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου· καὶ τῳόντι χωρὶς ἀναβολὴν ἐπίστευσε μεθ' ὅλου τοῦ οἴκου του, καὶ ἐβαπτίσθη ὡς μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ. Στοχάσου τὴν πρᾶξιν ταύτην τοῦ δεσμοφύλακος. Ἤγουν τάχα ὅτι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν ἐπαγγελλόμενος, ἔμελλε νὰ καταδικασθῇ καὶ ἴσως νὰ θανατωθῇ; Δὲν ἤξευρεν ὅτι χθὲς ἀκόμη ὁ Παῦλος καὶ ὁ Σίλας ἐδάρθησαν μὲ πολλὰς πληγὰς, καὶ ἐφυλακώθησαν, μόνον διότι ἐκήρυττον τὰ δόγματα καὶ τὰ ἔθιμα τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας; Εἶχε δίκαιον νὰ ἐλπίσῃ ἐξαίρεσιν ἀπὸ τὰς θλίψεις καὶ τὰ παντοῖα δεινὰ, ὅσα οἱ λοιποὶ Χριστιανοὶ ἐδοκίμαζον; Ὄχι βέβαια, ἀλλὰ τόσον ἐπροθυμεῖτο ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς αὐτοῦ σωτηρίας, ὥστε δὲν ἐφοβήθη τοὺς τὸ σῶμα ἀποκτείνοντας. Τὰ πάντα ἐγκατέλειψεν ὑπὲρ Χριστοῦ. Ὡμολόγησε τὴν θρησκείαν αὐτοῦ χωρὶς στιγμῆς ἀναβολὴν, καὶ συνηριθμήθη μετὰ τῶν μαθητῶν. Ἐνταῦθα σαφῶς βλέπομεν τί δηλοῖ τὸ πιστεύειν ἐπὶ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. Καὶ κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν νύκτα ἐὰν ἀπέθνησκεν ὁ δεσμοφύλαξ, βέβαια ἤθελε σωθῆν. Πρὸς τὸν λῃστὴν, ὁ ὁποῖος, ἐπὶ τοῦ σταυροῦ πιστεύσας εἰς Χριστὸν, εἶπε, Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. Ἐκ πίστεως ἢ ἐξ ἔργων ἐσώθη οὗτος ὁ ἄνθρωπος; Ἐκ πίστεως ἀναμφιβόλως· ἀλλέως οὐδεὶς σώζεται. «Τῇ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· Θεοῦ τὸ δῶρον· οὐκ ἐξ ἔργων,» λέγει ὁ Ἀπόστολος, «ἵνα μή τις καυχήσηται.»

Ὁ Χριστὸς ἐζήτει πίστιν παρ' ὅλων τῶν πρὸς αὐτὸν ἐρχομένων, καὶ ἔλεγε πρὸς τοῦτον καὶ πρὸς ἐκεῖνον, Ἡ πίστις σου σέσωκέ σε! Δὲν ἔπραττεν ἔργα χαρακταιὰ, ὅπου δὲν ἔβλεπε πίστιν, καὶ οὐδένα ποτὲ θέλει σώσειν ἄπιστον. Ἡ ἀληθινὴ πίστις δέχεται τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς τὸν μόνον Σωτῆρα, καὶ μᾶς βιάζει ν' ἀγαπῶμεν καὶ νὰ ὑπηρετῶμεν αὐτὸν, πρὸς ἔνδειξιν τῆς εὐγνωμοσύνης ἡμῶν διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην του.

Η ΧΟΡΟΜΑΝΙΑ.

Τέλος ἀπὸ Σελ. 31.

Η ΧΟΡΟΜΑΝΙΑ, ἡ τὸ ἔνστιγμα τοῦ θεραπεύειν εἴδη τινὰ πνευματικῆς καὶ σωματικῆς ἀνησυχίας διὰ σφοδρᾶς μὲν τακτικῆς δὲ κινήσεως, ἐπεκράτησε κατὰ διαφόρους χρόνους καὶ τόπους, καὶ ὑπὸ διαφόρους μάλιστα μορφάς. Ἀλλ' ἐκ τῶν πολυποικίλων τούτων μορφῶν τῆς αὐτῆς ἀκαταμαχήτου ὁρμῆς, μᾶλλον διαβόητος εἶναι ὁ ταραντισμὸς, ἀσθένεια ἐπιφερομένη, ὡς νομίζεται, ὑπὸ τοῦ δήγματος τῆς ταραντούλας.

Ἡ Ταραντούλα εἶναι ἀράχνη καταγῆς ἕρπουσα, εὑρισκομένη εἰς μίαν ἀπὸ τὰς νοτίους Ἰταλικὰς ἐπαρχίας, τὴν Ἀπουλίαν, ὅπου ἡ νόσος αὕτη κατὰ πρῶτον ἐφάνη. Ὁ σοφὸς Νικόλαος Περόττιος, ὅστις ἐγεννήθη τὸ 1430, καὶ ἀπέθανε τὸ 1480, θεωρεῖται ὡς ὁ ἀρχαιότατα συγγράψας περὶ τῆς ἀξιολόγου ταύτης νόσου. Μελαγχολία καὶ ἠλιθιότης ἐκυρίευε τοὺς δακνομένους· εἶχον δ' ὡς ἐπιτοπλεῖστον λεπτοτάτην εὐαισθησίαν πρὸς τὴν μουσικὴν, ὥστε μόλις ἀκούοντες τοὺς προσφιλεῖς αὐτῶν ἤχους ἀνεπήδων, κράζοντες ἀπὸ τὴν χαρὰν, καὶ ἀδιαλείπτως ἐχόρευον, ἑωσοῦ ἔπιπτον καταγῆς ἀπηυδημένοι καὶ σχεδὸν νεκροί. Εἰς ἄλλους ἡ νόσος δὲν διήγειρε τὰ ἱλαρὰ ταῦτα αἰσθήματα, ἀλλ' ἔκλαιον ἀδιακόπως, ἐν ἀθλιότητι καὶ ἀνησυχίᾳ τὸν βίον διάγοντες· τινὲς δὲ λέγεται ὅτι ἀπέθνησκον ἀπὸ τὸν ὑπερβολικὸν γέλωτα ἢ τὸν ὑπέρμετρον κλαυθμόν.

Ἀλλ' ὁ Ταραντισμὸς δὲν ἐγεννήθη τὴν δεκάτην πέμπτην ἑκατονταετηρίδα, διότι ὁ Περόττιος λαλεῖ περὶ αὐτοῦ ὡς πασιγνώστου ἀσθενείας. Ἐκτὸς δὲ τούτου, νευρικὴ ἀῤῥωστία, ἥτις εἶχε φθάσειν εἰς τόσον ὑψηλὸν βαθμὸν ἀναπτύξεως, πρέπει πρὸ πολλοῦ νὰ ὑπῆρχε, καὶ ἀναμφιβόλως ἐχρειάσθη κατάλληλον προπαρασκευὴν διὰ τῆς συνδρομῆς γενικῶν αἰτιῶν. Διότι, κατὰ τὴν εὐφυεστάτην καὶ ὄχι ἀπίθανον θεωρίαν τοῦ ἰατροῦ Ἐκκέρου, οἱαδήποτε νόσος ἐπιδημικὴ προέρχεται ἀπό τινα ἰδιαιτέραν κατάστασιν τῆς κοινωνίας, καὶ ἀντανακλᾷ, ὡς εἰς κάτοπτρον, τὰ ἐλαττώματα καὶ τὰς μωρίας, τὰς χρείας καὶ ταλαιπωρίας τοῦ λαοῦ, μεταξὺ τοῦ ὁποίου ἀναφαίνεται, ὡς καὶ τὰς ἐπικρατούσας τότε ἐπιγείους καὶ ἀστερείους ἐπιῤῥοάς. Ὡς δὲ ἡ πλημμύρα δὲν προέρχεται ἀπὸ στιγμιαῖον αἴτιον, ἀλλ' ἀπὸ διαρκεῖς βροχὰς, αἵτινες πάλιν εἶναι ἀποτελέσματα ἐνεργειῶν πλέον ἀπομεμακρυσμένων, ὡσαύτως καὶ βαθυῤῥιζος ἀσθένεια εἰς εὐμεγέθη χώραν ἐξηπλωμένη, καὶ ἂν φαίνεται ὡς διαμιᾶς γεννηθεῖσα, οὐδέποτε κατ' ἀλήθειαν ἔχει οὕτως, ἀλλὰ προπαρεσκευάσθη ὑπὸ μακρᾶς σειρᾶς ἕξεων καὶ δοξασιῶν. Ἀκόμη καὶ εἰς ἄτομα, σπανίως εἶναι τόσον αἰφνίδιο· ἡ προσβολὴ τῆς ἀσθενείας, ὅσον οἱ ἀπαίδευτοι φαντάζονται· ἡ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ αἱμορραγία, ἥτις διὰ τῆς ἀποπληξίας θανατόνει τὸν ἄνθρωπον, προέρχεται συνήθως ἀπὸ τὴν πρὸ πολλοῦ γινομένην πώρωσιν ἀρτηρίας τινός· καὶ τοῦ πυρετοῦ δ' αὐτοῦ ἡ προσβολὴ δὲν συμβαίνει χωρὶς προδιάθεσιν εἰς τὸν πάσχοντα, ἐπειδὴ ἀπὸ μυριάδας ἐκτεθειμένας εἰς τὰ ἐνεργοῦντα αἴτια ὀλίγοι κατὰ σύγκρισιν ἐγγίζονται ὑπ' αὐτοῦ.

Εἰς τοὺς ἀρχαίους τὰ ἐκ τοῦ δήγματος τῶν δηλητηρίων ἀραχνῶν συμπτώματα ἦσαν καλῶς ἐγνωσμένα· μεταξὺ αὐτῶν ἀναφέρουσι τὸ πελίδνωμα (μελανάδα) ὅλου τοῦ σώματος ὡς καὶ τοῦ προσώπου, τὴν βραδυλογίαν, ναυτίασιν, ἐμετὸν, ἀγρυπνίαν, ληθαργίαν, καὶ λειποθυμίαν· ἀκόμη δὲ καὶ θάνατον (προσθέτουσιν) ἐπιφέρει κάποτε τὸ δῆγμα. Ἀλλὰ μετὰ τῶν λοιπῶν συμπτωμάτων δὲν μνημονεύουσι τὴν πρὸς τὸν χορὸν ἀκαταμάχητον κλίσιν, οὐδὲ κἂν ὅτι συνέβαινε ποτὲ νὰ θεραπεύωνται δι' αὐτοῦ οἱ πάσχοντες. Πρῶτος ἀναφέρει τοιοῦτό τι ὁ Γαριόποντος, ἰατρὸς τῆς ἑνδεκάτης ἑκατονταετηρίδος, ὅστις περιγράφει μανίας εἶδος, καθ' ὃ οἱ πάσχοντες, αἴφνης προσβαλλόμενοι, ἐφέροντο ὡς μανιακοὶ, ἀνεπήδων ἀγρίως, ῥίπτοντες τῇδε κἀκεῖσε τοὺς βραχίονας, καὶ ἂν κακῇ τύχῃ εὕρισκον μάχαιραν ἔμπροσθεν αὐτῶν, ἐπλήγονον ἑαυτοὺς ἢ καὶ ἄλλους, ὥστε ἦτον ἀνάγκη μετὰ προσοχῆς ν' ἀσφαλίζωνται. Ἐφαντάζοντο ὅτι ἤκουον φωνὰς καὶ διαφόρων εἰδῶν ἤχους, καὶ ἂν, διαρκούσης τῆς πλάνης ταύτης, συνέβαινεν ὥστε ν' ἀκούσωσι τοὺς τόνους ἀγαπητοῦ ὀργάνου, ἤρχιζον σπασμωδικὸν χορὸν, ἢ ἔτρεχον μὲ τὴν μεγίστην δραστηριότητα, ἑωσοῦ παντάπασιν ἀπηυδῶν.

Οἱ πάσχοντες οὗτοι ἐθεωροῦντο ὡς δαιμονισμένοι. Ὁ Γαριόποντος δὲν ἀποδίδει μὲν εἰς τὴν Ταραντούλαν τὸ νόσημα, ἀλλὰ παρατηρεῖ ὅτι, ἂν προῆλθεν ἀπὸ τὸ δῆγμα λυσσώδους σκύλου, ἢ ἂν ὁ πάσχων ἀφρίζῃ κατὰ τὸ στόμα, ἀποθνήσκει ἐντὸς μιᾶς ἑβδομάδος. Καλεῖ δὲ τὴν ἀῤῥωστίαν ἀντενεασμόν, κατὰ διαφθορὰν ἴσως τῆς λέξεως ἐνθουσιασμός.

Τὸ περίεργον τοῦτο τῆς μανίας εἶδος ἦτον ἀναμφισβητήτως πρόδρομος τοῦ Ταραντισμοῦ, ὅστις πιθανὸν ὅτι ἤρχισε περὶ τὸ 1374, ἢ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ὁ χορὸς τοῦ Ἁγ. Βίτου πρῶτον ἐφάνη ἐν πλήρει δυνάμει· ἀλλ' οἱ σπόροι, ἐξ ὧν ἀνεβλάστησε, πρὸ πολλοῦ ἦσαν πεφυτευμένοι, καὶ διακόσια ἤδη ἔτη ἐξηκολούθουν ἀναπτυσσόμενοι. Ἡ πομπὴ τῶν θρησκευτικῶν λιτανειῶν, ἡ συνήθεια τῆς δημοσίου ἀπονεκρώσεως, καὶ ὁ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὰ δόγματα τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας περικαλύπτων μυστικισμὸς, πολλοὺς νόας προητοίμασαν εἰς ὑποδοχὴν νευρικῆς ἀδιαθεσίας. Περιπλέον, μεταξὺ τοῦ 1119 καὶ τοῦ 1340 ἐκκαιδεκάκις ἐμάστισε τὴν Ἰταλίαν ἡ ἀνατολικὴ πανώλης. Ἡ εὐλογία καὶ ἡ κοκκίνα ἦσαν ὀλεθριώτεραι παρ' ἐφ' ἡμερῶν μας. Τὸ ἐρυσίπελας δικαίως ἐνέπνεε πολὺ μεγαλήτερον τρόμον, καὶ ἡ λέπρα ἐξώριζεν ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν τὰ ἀναρίθμητά της θύματα. Κατόπιν ἦλθε τὸ μαῦρον θανατικὸν*, ἡ ἀκμὴ τῶν συμφορῶν τούτων· ὡς δὲ ἄτομα, καταθλιβόμενα ὑπὸ δυστυχίας καὶ μερίμνης, λαμβάνουσι νοσώδη τινὰ εὐαισθησίαν, ὥστε καὶ μικρὰ αἴτια, τοὺς ὑγιεῖς μὴ ἀρκοῦντα νὰ ἐπηρεάσωσιν, ἐπιφέρουν εἰς αὐτοὺς βαρείας νόσους, παρομοίως καὶ τοῦ Ἰταλικοῦ ἔθνους τόσον ὑπέρμετρα εἶχεν αὐξηθῆν ἡ φυσικὴ εὐαισθησία, ὥστε τὸ δῆγμα φαρμακερᾶς ἀράχνης, ἢ μᾶλλον ὁ φόβος τῶν ἀποτελεσμάτων, ἤρκει νὰ διεγείρῃ τὸν Ταραντισμὸν,—ὡς σπινθὴρ σωρὸν καυσίμων ὑλῶν ἀνάπτων. Οὕτω, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Ἐκκέρου, "αἱ ἐριννύες τοῦ Χοροῦ ἐπέσειον τὴν μάστιγά των ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν ταλαιπωρουμένων θνητῶν·" ἡ δὲ μουσικὴ, παράδοξον εἰπεῖν, καὶ διήγειρε τὰ ἐκστατικὰ ταῦτα κινήματα εἰς τοὺς προδιατεθειμένους, καὶ κατεύναζεν αὐτὰ εἰς τὸν κολοφῶνά των εὑρισκόμενα—ὡς φάρμακον διαμιᾶς καὶ ἀντιφάρμακον χρησιμεύουσα.

Περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος ὁ Ταραντισμὸς εἶχεν ἐκταθῆν ἐπέκεινα τῆς Ἀπου-

* Ἴδε Ἀποθ. Τόμ. Δ'. Σελ. 80.

λίας. Ἀκόμη καὶ θάνατος περιεμένετο ἀπὸ τὰς πληγὰς τῶν φαρμακερῶν ἀραχνῶν, ἢ, εἰς εὐμενεστέρας περιστάσεις, οἱ πάσχοντες κατετήκοντο ἐν ἀθύμῳ ἀπαυδήσει. Ὁ αὐλὸς μόνον ἢ ἡ κιθάρα παρεῖχεν ἀνακούφισιν· εἰς τὸν ἦχον αὐτῶν οἱ δεδηγμένοι ἤνοιγον τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἤρχιζον νὰ χορεύωσι, κατὰ πρῶτον μὲν ἀκολουθοῦντες τὸ βραδὺ κίνημα τῆς μουσικῆς, ἔπειτα δὲ ταχύνοντες μὲ τὴν πλέον ἐμπαθῆ ζωηρότητα, καθόσον ὁ σκοπὸς ἐπὶ τὸ γοργότερον μετεβάλλετο. Ὁ ἀγροῖκος ἐγίνετο χαρίεις, διότι καὶ ἡ φυσικὴ σκαιότης παρεχώρει ἐνώπιον τοῦ ἠθικοῦ τούτου ἐρεθισμοῦ. Πόλεις καὶ κῶμαι ἀντήχουν ἀπὸ τὴν φλογέραν καὶ τὸ Τουρκικὸν τύμπανον, καὶ πανταχοῦ ἔβλεπέ τις τ α ρ α ν τ ά τ ο υ ς, ἤτοι δεδηγμένους ὑπὸ τῆς Ταραντούλας, τῶν ὁποίων μόνη θεραπεία ἦσαν τὰ ὄργανα ταῦτα. Ἀλέξανδρος ὁ ἀπ' Ἀλεξάνδρου ἴδε νεανίσκον εἰς παροξυσμὸν τῆς ἀσθενείας. "Πράθυμος καὶ χάσκων ἠκροάζετο τὸν ἦχον τυμπάνου τινὸς, καὶ τὰ χαρίεντα κινήματά του βαθμηδὸν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐσφοδρύνοντο, ἑωσοῦ ὁ χορὸς αὐτοῦ μετετράπη εἰς μανιώδη πηδήματα, τὴν μεγίστην ἐνέργειαν ὅλης αὐτοῦ τῆς δυνάμεως ἀπαιτοῦντα. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑπὲρ φύσιν σχεδὸν τούτων νοητικῶν καὶ σωματικῶν ἀγώνων ἡ μουσικὴ ἔπαυσεν αἰφνιδίως, καὶ πάραυτα ἔπεσεν ἀνίσχυρος καταγῆς, ὅπου ἔκειτο ἀναίσθητος καὶ ἠρεμῶν, ἑωσοῦ τὰ μαγικά της ἀποτελέσματα πάλιν ἐξήγειραν αὐτὸν εἰς ἀνανέωσιν τῶν ἐμπαθῶν αὐτοῦ παραστάσεων."

Τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐδόξαζον γενικῶς οἱ ἄνθρωποι, ὅτι, ἂν καὶ τὸ φάρμακον τῆς Ταραντούλας ἐξεβάλλετο διὰ τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ χοροῦ, μ' ὅλον τοῦτο, ἂν ἔμενε τὸ ἐλάχιστον ἴχνος, πάλιν ἐγεννᾶτο ἡ ἀσθένεια, καὶ ἡ παντελὴς αὐτοῦ ἀποβολὴ σπανίως ἠλπίζετο· ὥστε οἱ Ταραντάτοι ἐζήτουν ἀνακούφισιν μᾶλλον παρὰ θεραπείαν, καὶ, ὡς οἱ χορευταὶ τοῦ ἁγ. Βίτου, ἀνυπομόνως περιέμενον τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ἐνιαυσίου ἑορτῆς των.

Μεταξὺ ἄλλων ἰδιοτροπιῶν, εἶχον τινὲς ἀπὸ τοὺς πάσχοντας ὁρμητικὴν κλίσιν πρὸς ἰδιαίτερα χρώματα· τὸ κόκκινον, ὅσον ἐφαίνετο βδελυρὸν εἰς τοὺς χορευτὰς τοῦ ἁγ. Βίτου, τόσον ὑπερήρεσκεν εἰς τοὺς Ταραντάτους· ἄλλοι ἐπροτίμων τὸ μέλαν ἢ κίτρινον. Ὅτε δ' ὁ πάσχων ἔβλεπε τὸ ποθούμενον χρῶμα, ὡρμοῦσε πρὸς αὐτὸ μ' ἐραστοῦ προθυμίαν, καὶ κατέτρωγε τὸ χειρόμακτρον, ἢ ὅ,τι δήποτε καὶ ἂν ἦτο, μὲ φιλήματα καὶ μὲ δάκρυα.

Ὁ Καρδινάλιος Καϊετάνος ὑπῆγέ ποτε νὰ ἴδῃ Καπουκῖνόν τινα χορεύοντα εἰς ἓν ἀπὸ τὰ ἐν Ταράντῳ μοναστήρια. Ὅτε ὅμως ἴδεν ὁ καλόγηρος τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον τοῦ Καρδιναλίου, τόσον ἠρωτεύθη μὲ τὸ πολυτελὲς χρῶμα, ὥστε οὐδ' ἡ τ α ρ α ν τ έ λ λ α* τὴν ὁποίαν ἐχόρευε δὲν ἤρκει πλέον νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ. Μὴ λαβὼν δὲ πάραυτα τὸ ποθούμενον, ἔπεσεν εἰς λειποθυμίαν, ἐξ ἧς συνῆλθε μόνον ἀφοῦ τὸν ἔδωκεν ὁ Καρδινάλιος τὸ πορφυροῦν αὐτοῦ περιτραχήλιον.

Ἄλλο σύμπτωμα ἦτον ὁ τῆς θαλάσσης ὑπερβολικὸς πόθος. Τινὲς, ὑπὸ ἀκαθέκτου ὁρμῆς φερόμενοι, ἔπιπτον εἰς τὰ γαλανὰ κύματα, ἐνῷ ἄλλοι εὐχαριστοῦντο μὲ δεξαμενὰς πλήρεις ὕδατος, καὶ ὑπὸ ἐνύδρων φυτῶν περικυκλωμένας, εἰς τὰς ὁποίας ἔλουον τὰς κεφαλὰς καὶ τοὺς βραχίονας. Ἀλλὰ τὸ πρώτιστον θεραπευτικὸν ἦτον ἡ μουσική. Πολλοὶ δεδηγμένοι ὑπὸ τῆς Ταραντούλας ἐν ἀθλιότητι ἀπέθνησκον, διότι δὲν ἐπαίζετο εἰς αὐτοὺς ἡ Ταραντέλλα. Ἐμποροῦμεν δὲ νὰ σημειώσωμεν ὅτι καὶ οἱ ἀρχαῖοι, ὡς μανθάνομεν παρὰ τοῦ Πλινίου καὶ Κοιλίου Αὐρηλιανοῦ, ἐζήτουν διὰ τῆς μελῳδίας τοῦ αὐλοῦ νὰ κατευνάσωσι τὴν ἀλγηδόνα τῆς νόσου ἰσχιάδος καὶ τοὺς παροξυσμοὺς τῆς μανίας· καὶ, τὸ πολὺ ὁμοιότερον τοῦ προκειμένου, διὰ τῆς μουσικῆς ἐζήτουν νὰ προλάβωσι τοῦ δήγματος τῆς ἐχίδνης τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα.

Ἰατρός τις, ἐν Μεσσαπίᾳ συγγράψας καταρχὰς τῆς δεκάτης ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος, ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρχον τινὲς τὸν Ταραντισμὸν νομίζοντες ἁπλῶς μελαγχολίαν ἐκ τῆς φαντασίας ἐξαρτωμένην. Μερικοὶ ὅμως αὐτῶν ἐπλήρωσαν ἀκριβὰ διὰ τὴν ἀπιστίαν των. Οὕτω, ἐπίσκοπός τις ἀφήσας, πρὸς ἀστεϊσμὸν, νὰ τὸν δαγκάσῃ Ταραντούλα, δὲν εὑρῆκε κάμμίαν θεραπείαν, ἕως οὗ ἐχόρευσεν ὡς οἱ ἄλλοι Ταραντάτοι. Τινὲς τῶν ἐκ τοῦ κλήρου, οἱ ὁποῖοι ἐνόμιζον τὸ ἰατρικὸν ἀνάξιον τῆς σεμνότητος τοῦ αὐτῶν ἐπαγγέλματος, καὶ οἱ ὁποῖοι ἤθελον, εἰ δυνατὸν, ἀποφύγειν τὴν χρῆσιν αὐτοῦ, ἠναγκάζοντο μετὰ ὀχληρὰν ἀναβολὴν νὰ προσδράμωσιν εἰς τὸν ἀναπόφευκτον χορόν. Ὑστερικαὶ γυναῖκες περιπλέον ἠνόνοντο μετὰ τοῦ πλήθους καὶ συνεχόρευον, χωρὶς νὰ δηχθῶσιν ὑπὸ τῆς Ταραντούλας· καὶ πλάνοι προσέτι δὲν ἔλειπον. Παρήκμασε δὲ ὁ Ταραντισμὸς προοδευούσης τῆς δεκάτης ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος, καὶ τὴν σήμερον ἀναφαίνεται εἰς ὀλίγα μόνον ἄτομα, καὶ ἐκ μακρῶν διαλειμμάτων.

Ἐπὶ τέλους, δύσκολον εἶναι ν' ἀποφασίσῃ τις ἐὰν πρέπῃ νὰ θεωρῶμεν τὴν Χορομανίαν ἁπλῶς ὡς διδακτικὸν κεφάλαιον εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν, ὡς δεσμόν τινα μεταξὺ ἑκουσίων καὶ ἀκουσίων πράξεων, ἢ ἐὰν δὲν πρέπῃ μᾶλλον νὰ στοχαζώμεθα αὐτὴν ὡς τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ὑλικοῦ ἕνωσιν—ἀμυδράν τινα λάμψιν ἐκ τοῦ ἀγνώστου κόσμου τῶν ψυχικῶν φαινομένων.

Τ α ρ α ν τ έ λ λ α ι ὠνομάζοντο οἱ σκοποὶ τῆς μουσικῆς οἱ ἐξεπίτηδες διὰ τοὺς Ταραντάτους συντεθειμένοι.

Ὁπόταν—ἔλεγεν ὁ μέγας Ἰώνσων—ἴδω κατὰ τύχην ἐνώπιόν μου νεάνιδας εἰς τὸ ράπτειν ἐνησχολημένας, μὲ φαίνεται ὅτι παρευρίσκομαι εἰς σχολεῖον ἀρετῆς· καὶ μολονότι ὀλίγην ἔχω ἱκανότητα νὰ κρίνω τὰ γυναικεῖα ἐργόχειρα, τὰ θεωρῶ μ' ὅλον τοῦτο μετ' ἄκρας εὐχαριστήσεως, στοχαζόμενος ὅτι δι' αὐτῶν αἱ νέαι προφυλάττονται ἀπὸ τὰς χειροτέρας παγίδας τῆς ψυχῆς, οἷον, τὴν ὀκνηρίαν, καὶ τὰ παρακολουθοῦντα πάθη, φαντασίας, χιμαίρας, φόβους, λύπας, καὶ ἐπιθυμίας.